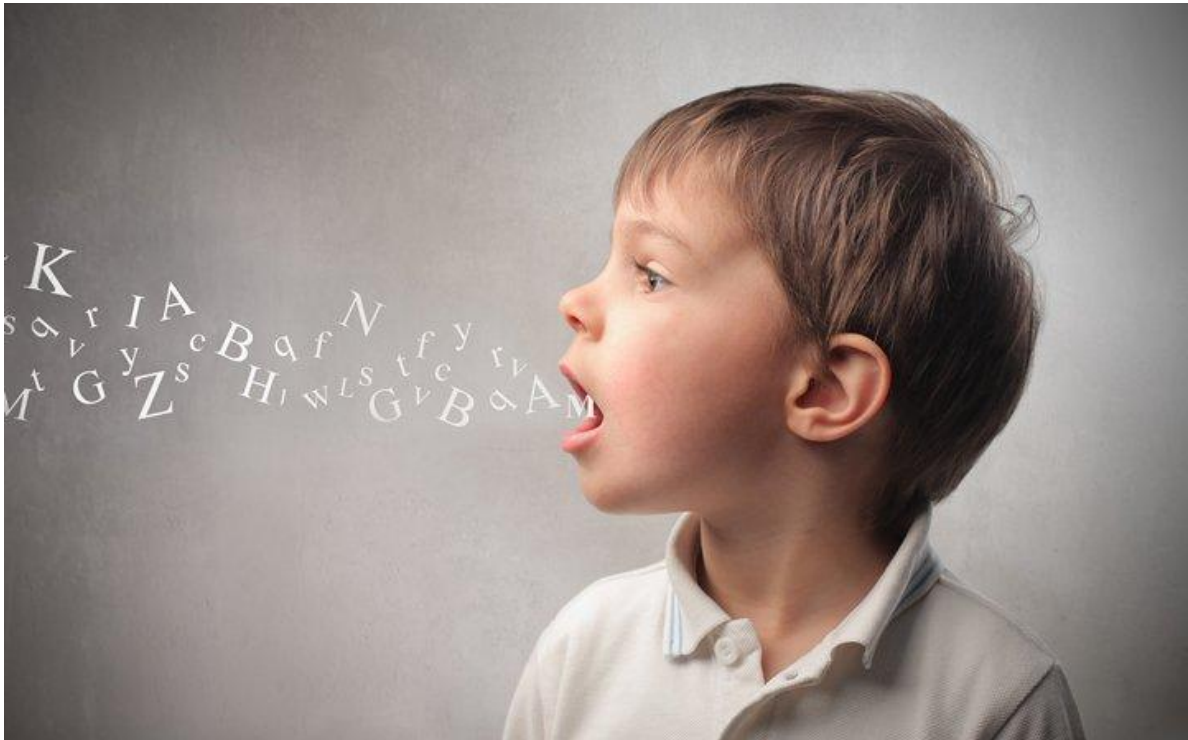

Πιλοτική εφαρμογή διδασκαλίας παιδικών τραγουδιών της
Μαρίζας Κωχ με στόχο την βελτίωση του προφορικού λόγου
σε παιδιά ηλικίας 3-6 ετών

Πτυχιακό μάθημα II

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Ζωή Διονυσίου

Τζιώτζιου Ευαγγελία

A.M.:2013019

Κέρκυρα, 2018

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κυρία Ζωή Διονυσίου, αρχικά για την ευκαιρία που μου πρόσφερε να εκπονήσω την παρούσα πτυχιακή εργασία μαζί της, καθώς και για την σημαντική της καθοδήγηση, με σχόλια και παρατηρήσεις, με τα οποία δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί με επιτυχία η συγγραφή της εργασίας αυτής.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Εισαγωγή	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : «Ανάπτυξη της γλώσσας, και της επικοινωνίας».....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : «Η Βιολογία της ομιλίας».....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : «Η Ανάπτυξη της ομιλίας».....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : «Ο ρόλος της μουσικής στο παιδί»	17
Επίλογος – Συμπεράσματα	19
Βιβλιογραφία	20
ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	22
Παράρτημα.....	43

Περίληψη

Ο ανθρώπινος προφορικός λόγος ανήκει σε μια γενετική ικανότητα, όπου τον καθιστά διαφορετικό από τα υπόλοιπα πλάσματα – ‘οντά επάνω στη γη. Με λίγα λόγια αυτό σημαίνει πως όλοι οι άνθρωποι έχουν τους κατάλληλους μηχανισμούς και την κατάλληλη δομή ώστε να επικοινωνούν.

Η εκμάθηση του προφορικού λόγου αρχίζει από πολύ μικρή ηλικία, η οποία και αποτελεί μία εξελικτική διαδικασία. Το νεογνό, από τις πρώτα κιόλας μέρες της ζωής του, ανταποκρίνεται στο ηχώχρωμα της ομιλίας (ρυθμός και ένταση της φωνής). Σε κάθε γλώσσα υπάρχει και ένα σύνολο από φωνήματα, ήχους, δημιουργώντας τις συλλαβές. Περίπου στην ηλικία των 6 μηνών, το βρέφος, έχει την δυνατότητα να διακρίνει τους ήχους / φωνήματα της γλώσσας που παράγει το ίδιο.

Ο προφορικός λόγος αποτελεί σημαντικό κίνητρο για την φυσιολογική ανάπτυξη ενός παιδιού, με κύριο στόχο να βελτιώσει τη διαδικασία μάθησής του καθώς επίσης και να το αναπτύξει σωστά, να το κοινωνικοποιήσει και να επικοινωνήσει με τους συνομήλικους του.

Κύριος στόχος της πτυχιακής μου εργασίας είναι να παρατηρήσω τη βελτίωση του προφορικού λόγου σε παιδιά ηλικίας 3-6 ετών μέσα από τα παιδικά τραγούδια της Μαρίζας Κωχ.

Λέξεις Κλειδιά

Γλωσσική ανάπτυξη, ομιλία, άρθρωση, μουσική, στάδια ανάπτυξης, συστατικά μέρη του λόγου, τομείς ανάπτυξης της γλώσσας, ιδιότητες μουσικής.

Εισαγωγή

Τα παιδιά από την αρχή της ζωής τους «βομβαρδίζονται» με λέξεις, αρχικά απλές και κατανοητές και στη συνέχεια πιο γενικές και σύνθετες. Με την είσοδό τους στο σχολείο το λεξιλόγιο που έχουν κατακτήσει μέχρι εκείνη τη στιγμή γίνεται πιο πλούσιο, αφού καθημερινά έρχονται σε επαφή με καινούργιες έννοιες και φαινόμενα. Συνήθως ορισμένες λέξεις από αυτές είναι ήδη γνωστές στα παιδιά, από το οικογενειακό τους περιβάλλον, όμως, για να κατακτήσουν πλήρως τη σημασία κάθε λέξης, χρειάζεται ανάλυση σε όλο της το βάθος. Απορροφούν καθημερινά οτιδήποτε ακούν, το αποθηκεύουν και το αναφέρουν κάθε φορά που θα τους ζητηθεί, χωρίς βέβαια τις περισσότερες φορές να έχουν κατακτήσει πλήρως τη σημασία των λέξεων αυτών.

Το θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η βελτίωση του προφορικού λόγου εφαρμόζοντας τα παιδικά τραγούδια της Μαρίζας Κωχ σε παιδιά ηλικίας 3-6 ετών. Αρχικά, στο 1^ο κεφάλαιο, δίνονται πληροφορίες για την ανάπτυξη της γλώσσας και της επικοινωνίας. Στη συνέχεια, στο 2^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται η βιολογία της ομιλίας όπως είναι η ανατομία και η φυσιολογία της παραγωγής της. Στο 3^ο κεφάλαιο εξετάζονται αναλυτικά τα φυσιολογικά στάδια της φωνητικής ανάπτυξης, η γλωσσική ανάπτυξη της σημασιολογίας και της πραγματολογίας, καθώς επίσης και η γλωσσική καθυστέρηση στο παιδί. Το 4^ο κεφάλαιο, εστιάζει στις ιδιότητες της μουσικής και πως αυτή βοηθά στην ανάπτυξη του λόγου.

Εν κατακλείδι, παρουσιάζεται αναλυτικά το πρακτικό κομμάτι της εργασίας αυτής, το οποίο περιέχει την πορεία διδασκαλίας των δύο τμημάτων και τα συμπεράσματα μέσα από την εφαρμογή αυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : «Ανάπτυξη της γλώσσας, και της επικοινωνίας»

Γλώσσα

Σύμφωνα με την Anderson και Shames, (2013) δόθηκε ο ορισμός της γλώσσας ο οποίος αναφέρεται ως εξής: «*Η γλώσσα ορίζεται ως ένα συμβατικό σύστημα ή ένας κοινωνικά μοιραζόμενος κώδικας για την αντιπροσώπευση εννοιών μέσω της χρήσης αυθαίρετων συμβόλων, τα οποία διέπονται από κανόνες*». Οι γλώσσες υπάρχουν, επειδή οι ίδιοι οι χρήστες έχουν συμφωνήσει για τους κανόνες και για τα σύμβολα. Νέο λεξιλόγιο καθώς και κανόνες μπορεί να προστεθούν, ενώ άλλες μπορούν να τεθούν σε αχρηστία (ό.π).

Ο μοιραζόμενος κώδικας κανόνων και συμβόλων επιτρέπει στους χρήστες να ανταλλάσσουν μεταξύ τους πληροφορίες. Σύμφωνα με την έννοιά του για ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, σχέση ή γεγονός, ο χρήστης αποκωδικοποιεί και κωδικοποιεί. Έτσι, η διαδικασία της κωδικοποίησης αποτελεί έναν μοιραζόμενο παράγοντα νοημάτων μεταξύ ομιλητή και ακροατή. Στον Πίνακα 1.1. απεικονίζονται τα συστατικά μέρη της γλώσσας.

Πίνακας 1.1.: Τα συστατικά μέρη της γλώσσας.

Τα συστατικά μέρη της γλώσσας.	
Μορφή:	Σύνταξη
	Μορφολογία
	Φωνολογία
Περιεχόμενο	Σημασιολογία ή Νόημα
Χρήση	Πραγματολογία

Επικοινωνία

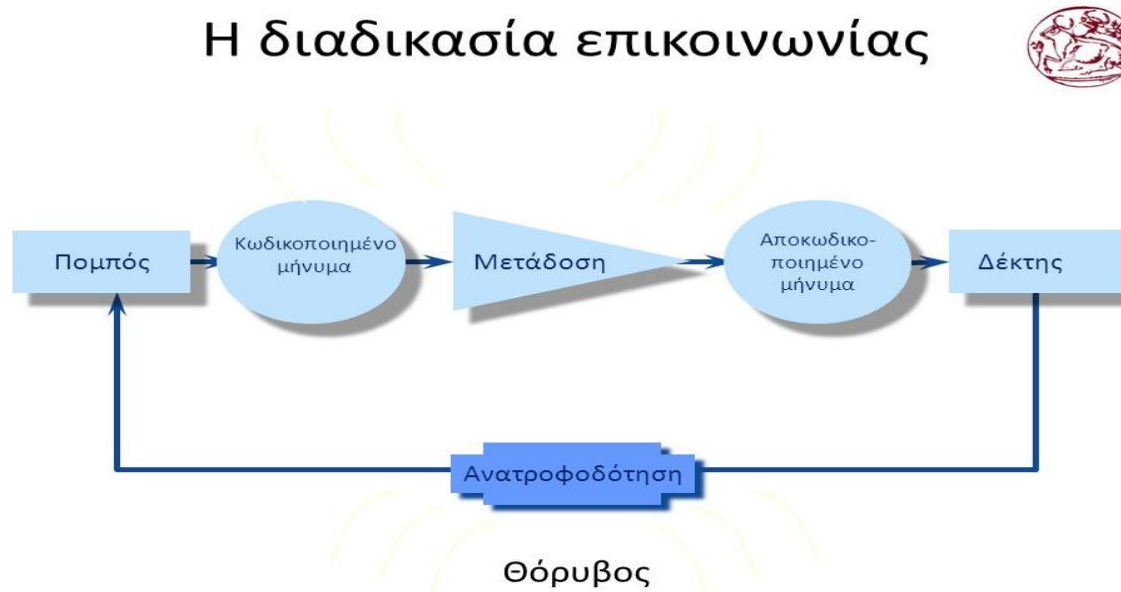
Η διαδικασία της επικοινωνίας αποτελείται από δύο πυλώνες: 1) την διεργασία ανταλλαγής των ιδεών και 2) την διεργασία ανταλλαγής των πληροφοριών, οι οποίες περιλαμβάνουν την κωδικοποίηση, την μετάδοση και την αποκωδικοποίηση των επιδιωκόμενων μηνυμάτων. Η πιθανότητα παραμόρφωσης του μηνύματος είναι υψηλή, λόγω του ρυθμού των τρόπων, με τους οποίους μπορεί να διαμορφωθεί ένα μήνυμα και των υπαινιγμών και των αντιλήψεων του κάθε συμμετέχοντα. Στην διαδικασία της επικοινωνίας τόσο ο ακροατής όσο και ο δέκτης θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα, με κύριο στόχο την μεταβίβαση των μηνυμάτων καθώς επίσης και την διατήρηση των επιδιωκόμενων νοημάτων.

Τόσο η γλώσσα, όσο και η ομιλία αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι της επικοινωνίας. Άλλες πλευρές της που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.2., μπορεί να ενισχύσουν ή να επισκιάσουν και τις δύο. Οι εν λόγω πλευρές είναι οι παραγλωσσικές, οι μη γλωσσολογικές και οι μεταγλωσσικές. (Anderson/Shames, 2013). Η διαδικασία της επικοινωνίας απεικονίζεται στην Εικόνα 1.1.

Πίνακας 1.2.: Πλευρές της Επικοινωνίας.

Επικοινωνία	
<u>Εξτραγλωσσολογική</u>	<u>Γλωσσολογική</u>
<i><u>Τρόποι</u></i>	
Παραγλωσσολογική	Ομιλία & Ακρόαση
Μη Γλωσσολογική	Ανάγνωση & Γραφή
Μεταγλωσσολογική	Νοηματική

Εικόνα 1.1.: Διαδικασία της Επικοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: «Η Βιολογία της ομιλίας»

Η Ανατομία & η φυσιολογία της παραγωγής ομιλίας

Η ομιλία αποτελεί βασικό προϊόν για την παραγωγή του προφορικού λόγου, ο οποίος αποτελείται από ηχητικά σύνολα με κύριο σκοπό την μετακίνηση του μηνύματος από τον ομιλητή προς τον ακροατή (Οκαλίδου, 2008). Τα ηχητικά μηνύματα βασίζονται κυρίως στη συντονισμένη λειτουργία τριών κινητικών συστημάτων τα οποία είναι: το αναπνευστικό σύστημα, το λαρυγγικό σύστημα και το σύστημα της άρθρωσης. Αυτά τα συστήματα μετακινούν τον εξερχόμενο αέρα μέσα από την θωρακική κοιλότητα, την τραχεία, τον λάρυγγα, τον φάρυγγα καθώς επίσης και την στοματική ή ρινική κοιλότητα, τροποποιώντας έτσι τη ροή του αέρα με τις κινήσεις της γλώσσας, των φωνητικών χορδών, της μαλθακής υπερώας και των χειλιών.

Το αναπνευστικό σύστημα παρέχει την παροχή του αέρα για την παραγωγή του προφορικού λόγου, έχοντας ως συνέπεια την παραγωγή πιέσεων και ροές του αέρα, καθώς το λαρυγγικό σύστημα παράγει ήχο χρησιμοποιώντας την παροχή αέρα από τους πνεύμονες και το σύστημα της άρθρωσης (ό.π.).

Σύμφωνα με αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω, κατανοούμε ότι ο προφορικός λόγος αποτελεί ένα φαινόμενο αεροδυναμικής και ο κατάλληλος χειρισμός του αέρα προκύπτει μέσα από την λειτουργία των τριών συστημάτων της ομιλίας. Συγκεφαλαιώνοντας, μια ενδεχόμενη διαταραχή ενός συστήματος έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία αλλοίωσης της ομιλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: «Η Ανάπτυξη της ομιλίας»

1. Στάδια φωνητικής ανάπτυξης

Ο ρυθμός της γλωσσικής ανάπτυξης της ίδιας ηλικίας, από παιδί σε παιδί διαφέρει. Το κάθε παιδί λοιπόν λαμβάνοντας ερεθίσματα από το κοινωνικό του περιβάλλον (σπίτι, σχολείο κ.ά.), αναπτύσσει την ομιλία του, όσο περισσότερο ακούει την ομιλία τόσο πιο εύκολα θα την κατακτήσει. Τα στάδια της φωνητικής ανάπτυξης του παιδιού είναι τα εξής (Miller, 1995):

❖ **Στάδιο του βαβίσματος:** οι πρώτοι ήχοι του βρέφους ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες, στους φυσικούς ήχους και στα στοματολαρυγγικά σχήματα (π.χ. φωνήεντα- κραυγές).

- Φυσικοί ήχοι: ο βήχας, οι κραυγές και το φτέρνισμα
- Στοματολαρυγγικά σχήματα: το γέλιο, οι γογγυσμοί, το χασμουρητό και το κλάμα.

❖ **Μετάβαση από το στάδιο του βαβίσματος στην ομιλία (πρώτες λέξεις):** από το βάβισμα στην παραγωγή της ομιλίας, οι ήχοι του βαβίσματος ξεκινούν να γίνονται διακριτά αρθρωτά σύνολα με νόημα. Έτσι, το νεογνό συνδέει το λεξιλόγιο του με συγκεκριμένα νοήματα, παρουσιάζοντας έτσι τις πρώτες ενδείξεις της παραγωγής του προφορικού λόγου.

❖ **Ολοφραστικό στάδιο (π.χ. προτάσεις των 2 λέξεων):** Το στάδιο αυτό χαρακτηρίζεται από τις παραγωγές των ηχητικών ή των αρθρωτικών ακολουθιών οι οποίες αντιστοιχούν σε μία μόνο λέξη. Οι ιδιοσυγκρασιακές λεκτικές μορφές καθώς και οι χειρονομίες που παρουσιάζει το παιδί την περίοδο αυτή, πολλές φορές καθιστούν δύσκολη τη διαδικασία εύρεσης/εντοπισμού των λέξεων της γλώσσας του (McCune, 1992).

2. Ανάπτυξη της Ομιλίας

Τα βρέφη, ήδη από την γέννησή τους, εκφέρουν ήχους, όπως είναι το γουργουρητό και το κλάμα, ωστόσο λίγους μήνες μετά αρχίζει το γνωστό στάδιο του βαβίσματος. Το βάβισμα περιλαμβάνει ακολουθίες συμφώνων και φωνηέντων, οι οποίες σταδιακά εξασθενούν καθώς το παιδί αρχίζει να παράγει τις πρώτες τους λέξεις. Από τον Sheridan (1982), μελετήθηκε η σχέση του λόγου – βαβίσματος, που παράγεται πολύ αργότερα από το παιδί.

Από την άλλη πλευρά υποστηρίζεται, ότι το στάδιο του βαβίσματος δεν σχετίζεται απαραίτητως με την μετέπειτα ανάπτυξη του παιδιού. Η ανάπτυξη των ήχων αποτελείται από δύο στάδια.

- **1^ο Στάδιο:** το παιδί βαβίζει, παράγοντας έτσι μία ευρεία κλίμακα ήχων, οι οποίοι δεν συνδέονται και δεν έχουν κάποια συγκεκριμένη σειρά.
- **2^ο Στάδιο:** χαρακτηρίζεται από την ξαφνική εξαφάνιση αρκετών ήχων, που μπορεί να είναι μόνιμη ή προσωρινή.

Συγκεφαλαιώνοντας, ορισμένοι μελετητές υποστηρίζουν ότι με το βάβισμα εξασκούνται οι αρθρωτικές κινήσεις και μαθαίνονται τα προσωδιακά χαρακτηριστικά της γλώσσας.

3.2.1. Κατάκτηση των Φωνημάτων

Η παραγωγή των φωνηέντων λαμβάνει χώρα από το πρώτος έτος της ζωής του βρέφους και ολοκληρώνεται περίπου στο τρίτο έτος της ηλικίας του. Η σειρά εμφάνισης των συμφώνων χαρακτηρίζεται από παγκόσμια ομοιομορφία, καθώς τα στιγμικά, τα ρινικά και τα υγρά σύμφωνα παράγονται προγενέστερα από τα τριβόμενα, τα προστριβόμενα σύμφωνα και τα συμφωνικά συμπλέγματα.

Τα στάδια της φωνολογικής εξέλιξης των παιδιών, αναλύονται στην Εικόνα 3.1, όπως αυτά προέκυψαν από την δοκιμασία της φωνολογικής και της φωνητικής εξέλιξης.

Εικόνα 3.1.: Κατάκτηση των Φωνημάτων & Συμπλεγμάτων.

ΗΛΙΚΙΕΣ	ΦΩΝΗΜΑΤΑ	ΣΥΜΦΩΝΙΚΑ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ
2,6-3 ετών	μ, π, τ, κ, μπ, γκ	
3-3,6 ετών	ν, β, γ, χ ντ	
3,6-4 ετών	φ, σ, ζ, λ	σπ, πλ, κλ, βλ, κν, πν, πχ, νγ
4-4,6 ετών	θ, δ,	φλ, στ, σκ, ψ, ξ, χτ, τρ, κρ, δγ, ζμ, μν
4,6-5 ετών	τσ, τζ	σφ, βρ, ντρ, χν, ζγ, φτ
5-5,6 ετών		γλ, γρ, στρ
5,6-6 ετών	ρ	δρ, θρ, χτρ

3. Γλωσσική Ανάπτυξη

Στο σύνολό της, η γλωσσική ανάπτυξη αφορά την άρθρωση η οποία είναι ένα από τα πιο γνωστά αντικείμενα της επιστήμης της λογοθεραπείας, αλλά και την ανάπτυξη λεξιλογίου, σωστών συντακτικών και γραμματικών δομών.

Από τα πέντε συστήματα της γλώσσας, που αναφέρθηκαν παραπάνω, η ανάπτυξη είναι σπάνια γραμμική. Ανά περιόδους ένας συνδυασμός ή μία πλευρά μπορεί να αποτελέσει το επίκεντρο της ανάπτυξης. Επίσης, οι ρυθμοί ανάπτυξης από παιδί σε παιδί ποικίλλουν. Στις ακόλουθες ενότητες θα αναφερθεί η γλωσσική ανάπτυξη εντός αναγνωρισμένων περιόδων της ανάπτυξης: νηπιακή ηλικία, προσχολική ηλικία και σχολική ηλικία.

Βρεφική Πρό-γλώσσα

Τα βρέφη, μέσω της έκθεσης στην μητρική τους γλώσσα, αρχίζουν να αναγνωρίζουν πρότυπα, κανονικότητες. Η ικανότητα να κάνουν γενικεύσεις καθώς και να

εντοπίζουν πρότυπα είναι εξαιρετικά σημαντική για την μάθηση κανόνων και συμβόλων.

Τα μωρά μαθαίνουν τα πρότυπα ροής/προσωδίας καθώς επίσης και την φωνοτακτική οργάνωση των μητρικών γλωσσών τους, χρησιμοποιώντας τις δεξιότητες αυτές για να τα βοηθούν κατά την επικοινωνία. Τα βρέφη είναι ευαίσθητα στην ανύψωση, στον τονισμό και στην ελάττωση προτύπων επιτονισμού, αναγνωρίζοντας έτσι την μητρική τους γλώσσα από διαφορετικά πρότυπα.

Η φωνοτακτική οργάνωση (π.χ. οι συλλαβές ή οι λέξεις), αποτελείται κυρίως από συνδυασμό των ήχων και από συλλαβική δομή, έτσι το παιδί μπορεί να προσδιορίσει τα λεκτικά όρια. Στην ηλικία των 5 μηνών τα βρέφη έχουν την δυνατότητα να διακρίνουν την γλώσσα τους μεταξύ άλλων γλωσσών (Striano/Rochat/Legestree, 2003).

Νηπιακή Γλωσσική Ανάπτυξη

Η πρώιμη γλωσσική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από εκφωνήματα μίας λέξης και από πρώιμους πολύ-λεκτικούς συνδυασμούς. Από παιδιά σε παιδιά διαφέρουν οι στρατηγικές μάθησης, όπου παράγονται ξεχωριστές λέξεις (κυρίως ουσιαστικά). Αυτές οι φράσεις (ή φόρμουλες), αντιπροσωπεύουν μία στρατηγική από το ολόκληρο στο επιμέρους.

Η γλώσσα εκπληρώνει τις προθέσεις της πρώιμης μη γλωσσικής επικοινωνίας του παιδιού. Οι πρώτες λέξεις συμπληρώνουν τους ρόλους, που πριν εξυπηρετούνταν από φωνήσεις και/ή χειρονομίες.

Μέσα στην ροή του λόγου, που κατευθύνεται προς το παιδί, υπάρχουν ξεχωριστές λέξεις. Τα νήπια φαίνεται να κάνουν έξι εικασίες σχετικά με τις λέξεις που ακούν:

- ✓ Οι λέξεις αναφέρονται σε οντότητες.
- ✓ Οι λέξεις χρησιμοποιούνται με συνέπεια.
- ✓ Οι λέξεις μπορούν κατηγορηματικά να ομαδοποιηθούν
- ✓ Οι ασυνήθιστες λέξεις συνοδεύουν ανώνυμες οντότητες.
- ✓ Οι λέξεις επεκτείνονται σε εμφανιζόμενες οντότητες
- ✓ Οι λέξεις αναφέρονται σε ολόκληρη οντότητα, όχι επιμέρους.

Χρησιμοποιώντας αυτές τις εικασίες, τα νήπια μαθαίνουν λέξεις και εντείνουν τα νοήματά τους. Για αυτά οι περισσότερες λέξεις μαθαίνονται δεκτικά, και έπειτα παράγονται εκφραστικά. Η σχέση παραγωγής-κατανόησης αποτελεί μία δυναμική σχέση.

Τα παιδιά οργανώνουν τις πρώτες λέξεις τους βάσει νοηματικών ή σημασιολογικών κατηγοριών. Στους πρώιμους συνδυασμούς δύο λέξεων, το νόημα σηματοδοτείται από απλά γραμμικά πρότυπα λεκτικής σειράς. Στον Πίνακα 3.1. απεικονίζονται οι σημασιολογικοί κανόνες δύο λέξεων της νηπιακής ηλικίας.

Πίνακας 3.1.: Σημασιολογικοί Κανόνες δύο Λέξεων της Νηπιακής Ηλικίας.

Παράγοντας + Ενέργεια	Μπαμπάς τρώει. Μαμά πετάει.
Ενέργεια + Αντικείμενο	Τρώει μπισκότο. Πετάει καπέλο.
Παράγοντας + Αντικείμενο	Μπαμπάς μπισκότο. Μαμά καπέλο.
Τροποποιητής + Κεφαλή	
Ιδιότητα	Μεγάλο σκυλάκι. Μικρό γατάκι.
Κτήση	Παπούτσι μπαμπά. Κάλτσα μαμά.
Επανεμφάνιση	Πολύ χυμό. Κανένα μπισκότο.
Άρνηση + X	Όχι κρεβάτι. Πάει χυμός.
Παρουσίαση + X	Αυτό ποτήρι. Εκείνο σκυλάκι.
X + θέση	Σκυλάκι κρεβάτι. Πέτα μου.

(Blom, 1995 & Brown, 1973).

Προσχολική Γλωσσική Ανάπτυξη

Η βασική αναπτυξιακή έμφαση, κατά την προσχολική περίοδο, επικεντρώνεται κυρίως στην γλωσσική μορφή. Όταν το παιδί μπαίνει στο νηπιαγωγείο, έχει μάθει το 90 % τουλάχιστον της μορφολογίας, της σύνταξης και της φωνολογίας που θα χρησιμοποιήσει και στην ενήλικη ζωή του. Στον Πίνακα 3.2, απεικονίζονται οι γενικεύσεις, οι οποίες αφορούν την γλωσσική ανάπτυξη κατά την προσχολική ηλικία.

Πίνακας 3.2.: Γενικεύσεις, που αφορούν την γλωσσική ανάπτυξη στην προσχολική ηλικία.

Γενικεύσεις, που αφορούν την γλωσσική ανάπτυξη στην προσχολική ηλικία.
Από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, η γλώσσα μαθαίνεται μέσω συζητήσεων.
Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, για να βοηθηθούν, χρησιμοποιούν την γλωσσική μορφή, χρησιμοποιούν την εκκίνηση.
Η μορφή ακολουθεί τη λειτουργία.
Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, συμμετέχουν ενεργά στην μάθηση των κανόνων.
Το μήκος και η πολυπλοκότητα του εκφωνήματος σχετίζονται.
Αποφεύγονται οι εξαιρέσεις των κανόνων.
Η σειρά των λέξεων οδηγεί στη σωστή δημιουργία και κατανόηση των προτάσεων.
Η διακοπή ή η απόκλιση αποφεύγονται από την συνήθη σειρά.
Οι φροντιστές τροποποιούν την συζήτηση, διασφαλίζοντας έτσι τη μέγιστη συμμετοχή του παιδιού.
Όλες οι πλευρές της γλώσσας εμπλέκονται στην ανάπτυξη.

(Brinton/Fujiki M, 1984).

Ανάπτυξη στην Σχολική Ηλικία

Η σχολική ηλικία χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη σε όλες τις πλευρές της γλώσσας: σημασιολογία, σύνταξη, μορφολογία, πραγματολογία και φωνολογία. Συγκριτικά με την προσχολική ηλικία, στην σχολική ηλικία δίνεται έμφαση στην πραγματολογία και στην σημασιολογία της γλώσσας. Σε αυτό το στάδιο, το παιδί μαθαίνει νέα μέσα επικοινωνίας όπως ανάγνωση και γραφή.

Στην σφαίρα της γλωσσικής μορφής, η ανάπτυξη στην σχολική ηλικία αποτελείται από τη διερεύνηση των υπαρχόντων μορφών και την κατάκτηση νέων. Κατά την σχολική ηλικία η παραγωγή της πρότασης συνεχίζει να επεκτείνεται (Thompson-Ward/Murdoch 1998).

4. Ανάπτυξη των Εννοιών & του Λεξιλογίου – Σημασιολογία

Το εννοιολογικό περιεχόμενο που βασίζεται στην μάθηση της γλώσσας ενός ατόμου, αναφέρετε κυρίως στα αναπτυξιακά στάδια της σημασιολογίας της γλώσσας (Πόρποδας, 1985). Πιο συγκεκριμένα, το παιδί μπορεί να κατανοήσει ένα μεγάλο όγκο λεξιλογίου, πριν ακόμη αρχίσει τη διαδικασία του σταδίου του βαβίσματος (Benedict, 1979).

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά στην παραγωγή των πρώτων λέξεων αλλά και στην κατανόηση, υπάρχουν αρκετές διαφορές από παιδί σε παιδί. Σύμφωνα με ερευνητικά στοιχεία, στην ηλικία περίπου των 11-18 μηνών, πραγματοποιείται η παραγωγή των πρώτων απλών λέξεων (Dromi, 1987). Η εκμάθηση μιας λέξης αναφέρεται κυρίως σε γεγονότα που έχει ζήσει, αντικείμενα ή ακόμη και σχέσεις. Παρόλα αυτά η παραγωγή μιας λέξης από το παιδί, δε σημαίνει ότι το ίδιο μπορεί να αναγνωρίσει και να κατανοήσει της έννοια της λέξης που παράγει. Στο στάδιο του βαβίσματος, οι πρώτες λέξεις που παράγει, μοιάζουν πολύ με ένα ηχητικό αποτέλεσμα. Κατά ένα μεγάλο μέρος, τυπικά, η ανάπτυξη της σημασιολογίας ολοκληρώνεται περίπου στην ηλικία των 8 ετών (Πόρποδας, 1985). Οι κυριότεροι από αυτούς τους τομείς απεικονίζονται στον Πίνακα 3.3 είναι:

Πίνακας 3.3.: Τομείς του Σημασιολογικού Συστήματος.

Τομείς του Σημασιολογικού Συστήματος	
A) Η ανάπτυξη του εμπλουτισμού του λεξιλογίου	Ο σταδιακός εμπλουτισμός του λεξιλογίου του παιδιού είναι απαραίτητος για την κατάκτηση της γλωσσικής επικοινωνίας.
B) Η εννοιολογική απόκτηση μίας λέξης.:	Η γλωσσική επικοινωνία των παιδιών και των ενηλίκων διαφέρει, καθώς επίσης και η σημασία των λέξεων που παράγουν είναι διαφορετική.
Γ) Η γνωσιακή απόκτηση ανάμεσα στις σχέσεις εννοιών των λέξεων :	Η σχέση του εννοιολογικού περιεχομένου βασίζεται στη συνωνυμία, στην αμοιβαιότητα καθώς επίσης και στην αντίθεση των λέξεων.
Δ) Η απόκτηση της εννοιολογικής δομής στη δημιουργία των προτάσεων:	Στο σημασιολογικό σύστημα, σημαντικός τομέας αποτελεί η έννοια λέξεων (των μεμονωμένων) έχοντας ως βασικό στόχο την κατάλληλη δόμηση μιας πρότασης.

5. Τα Στάδια Ανάπτυξης του Λόγου & της Ομιλίας

Κατά την ανάπτυξη, το παιδί κερδίζει αυξανόμενο έλεγχο του μηχανισμού ομιλίας και μπορεί να αρθρώσει και να παράγει πιο αποτελεσματικά τους ήχους. Ωστόσο, εντός του πρώτου έτους, κερδίζει μεγάλο μέρος του κινητικού ελέγχου, μπορεί να σταθεροποιηθεί. Στη μέση παιδική ηλικία αναπτύσσει ομιλία, ίδια με αυτή των ενηλίκων. Στον Πίνακα 3.4., θα αναφερθούν οι βασικές αναπτυξιακές αλλαγές της ομιλίας.

Πίνακας 3.4.: Στάδια Ανάπτυξης της Ομιλίας – Αναπτυξιακές Αλλαγές.

Ηλικία	Στάδιο	Ομιλία	Άλλη Ανάπτυξη
0-1 μηνών	Νεογέννητο	Πρότυπο απομύζησης – κατάποσης Αντανακλαστική συμπεριφορά Αγενείς ήχοι με φώνηση, αλλά ατελή αντήχηση	2,5 – 3,5 κιλά, 40-50 εκ. Δεν μπορεί να σηκώσει το κεφάλι, όταν στερεώνεται στο στομάχι.
2-3 μηνών	Κουκούρισμα	Έναρξη & σαφής παύση στοματικής κίνησης Υπερωικό με σταφυλικό κλείσιμο ή κοντινό κλείσιμο Οπίσθια σύμφωνα & οπίσθια και μεσαία φωνήεντα με ατελή αντήχηση.	Σηκώνει το κεφάλι για μικρό χρονικό διάστημα, όταν στερεώνεται στο στομάχι ή κάθεται με στήριξη. Επαναλαμβάνει τις ενέργειες του. Ψάχνει οπτικά. Αρχίζει παιχνίδι διερεύνησης. Ενθουσιάζεται με τους ανθρώπους. Κοινωνικό χαμόγελο.
4-6 μηνών	Βάβισμα	Περισσότερος ανεξάρτητος έλεγχος της γλώσσας Παρατεταμένες σειρές ήχων Περισσότεροι χειλικοί ήχοι Πειραματισμοί με ήχους.	5–7 κιλά, 58-60 εκ. Για τον εντοπισμό του ήχου, στρέφει το κεφάλι. Βάζει στο στόμα αντικείμενα. Για 30’ λεπτά, κάθεται με στήριξη Επιλεκτική προσοχή σε πρόσωπα. Προβλέπει ενέργειες. Ενθουσιάζεται με το παιχνίδι.
7-10 μηνών	Αναδιπλασιασμός στο βάβισμα	Επαναλαμβανόμενη παραγωγή συλλαβής Αυξανόμενος έλεγχος των χειλιών Φατνιακά & χειλικά έκκροτα /π, τα, μπ, ντ/, ρινικά /ζ/, αλλά δεν είναι πλήρως διαμορφωμένα.	Αυτό – σίτιση. Προοδεύει από το σύρσιμο στο μπουσουλίμα & στην όρθια θέση. Εξερευνά αντικείμενα μέσω χειρισμού. Μιμείται με το σώμα, άλλα άτομα. Χειρονομίες.
11-14 μηνών	Φωνητικά σταθεροί τύποι & πρώτες λέξεις	Ανυψώνει την άκρη της γλώσσας Ποικιλόχρωμο βάβισμα Πρότυπα επιτονισμού Φωνητικά σταθεροί σχέσεις – τύποι νοήματος – ήχου Επικράτηση των /μ, μπ, π/. Πρώτες λέξεις, κυρίως ΣΦ, ΦΣ, αναδιπλασιασμένη ΣΦΣΦ & ΣΦΣΦ.	11,5 – 13,5 κιλά, 71 -76 εκ. Στέκεται μόνο του. Τρώει μόνο του με το κουτάλι. Πρώτα βήματα. Χρησιμοποιεί επίλυση προβλημάτων δοκιμής & λάθους. Καθυστερημένη μίμηση.
2 ετών	-	Έχει κατακτήσει /π, κ, μ, μπ, γκ/	14 -16 κιλά, 81-86 εκ. Περπατά, χωρίς να κοιτά τα πόδια. Περιορισμένο παιχνίδι ρόλων. Παράλληλο παιχνίδι. Μικρές ατελείς προτάσεις.

3 ετών	-	Έχει κατακτήσει /ντ, φ, ζ, τ, ν, σ/ σε όλα τα φωνήεντα.	Λεξιλόγιο 200 – 300 λέξεων. Εξερευνά με αποσυναρμολόγηση. Ζωγραφική με αναπαραστάσεις. Προσποιητό παιχνίδι. Μοιράζεται παιχνίδια για σύντομο χρονικό διάστημα. Προτάσεις με υποκείμενο & ρήμα. Λεξιλόγιο 900 με 1000 λέξεων.
4 ετών	-	Έχει κατακτήσει /β, τζ, ζ/.	Ανεβοκατεβαίνει σκαλιά με εναλλασσόμενα βήματα. Κατηγοριοποιεί Μετρά έως το 5 Παιχνίδια ρόλων Παιχνίδι συνεργασίας Λέει ιστορίες & κάνει πολλές ερωτήσεις. Λεξιλόγιο 1500 – 1600 λέξεων.
5 ετών	-	Έχει κατακτήσει /ρ, λ, θ, ν, ντζ/	18,5 – 20 κιλά, 101 – 106 εκ. Γράφει απλές λέξεις. Χρονικές έννοιες του πρόσφατου παρελθόντος & του μέλλοντος. Απλό παιχνίδι. Λεξιλόγιο 2100 – 2200 λέξεων. Συντακτική κατάκτηση ολοκληρωμένη κατά 90%.
6-8 ετών	-	Έχει κατακτήσει όλα τα συμπλέγματα συμφώνων.	Οδηγεί ποδήλατο. Διαβάζει. Διασκεδάζει με παιχνίδια δράσης. Ανταγωνιστικότητα. Διασκεδάζει ένα κοινό. Εκφραστικό λεξιλόγιο 2600 λέξεων.

(Anderson/George, 2013).

6. Η Ανάπτυξη της Πραγματολογίας

Οι κανόνες της πραγματολογίας, σε αρκετές καταστάσεις επικοινωνίας, αποτελούν την βασική χρήση της γλώσσας. Παραδείγματος χάριν, όταν κάποιο άτομο αναζητάει πληροφορίες από κάποιο άλλο άτομο, ή ακόμη όταν το συμβουλευτεί για κάποια ζητήματα που το απασχολούν κ.ά. Αυτού του τύπου οι κανόνες της πραγματολογίας διέπουν τις συνομιλίες.

Γενικότερα, τα στοιχεία της πραγματολογίας του προφορικού λόγου, τόσο από επικοινωνιακούς όσο και από σημασιολογικούς κανόνες, μπορεί να θεωρούνται ως χρησιμοποιημένοι τρόποι των γλωσσικών γνώσεων όπως είναι η σημασιολογία, η φωνολογία, η σύνταξη καθώς και η γραμματική/μορφολογία.

Η λεκτική πράξη είναι ο επικοινωνιακός σκοπός, κατά τον οποίο ο ομιλητής ή η ομιλήτρια επιθυμεί να μεταφέρει σε κάποιον ακροατή (π.χ.: ένα αίτημα, μια πρόσκληση, ένα παράπονο ή μια δήλωση). Ωστόσο, όταν ο προφορικός λόγος δεν είναι ξεκάθαρος, αυτός ο σκοπός εμμέσως μεταφέρεται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την δυσκολία της ερμηνείας της γλώσσας. Σε αυτήν την περίπτωση όμως, δεν είναι απαραίτητο να στηριχτούμε μόνο στη σημασιολογία (Πόρποδας, 1985).

7. Καθυστέρηση της Γλωσσικής Ανάπτυξης

Η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού εξελίσσεται με αργό ρυθμό, ακολουθώντας μια μη αναμενόμενη πορεία εξέλιξης, χωρίς όμως να συνυπάρχουν και άλλα οργανικά προβλήματα. Μέχρι και την ηλικία των 2-3 ετών, το παιδί δυσκολεύεται να αναπτύξει λεκτική έκφραση ή και καθόλου, ενώ η ακουστική του κατανόηση είναι ανάλογη με την ηλικία του. Πιο συγκεκριμένα, κατά την παραγωγή του προφορικού λόγου δεν έχει πλούσιο λεξιλόγιο, δεν συντάσσει σωστά, κάνει μορφολογικά και συντακτικά λάθη. Ωστόσο, σαν ακροατής κατανοεί απλές συντακτικές δομές, το οικείο λεξιλόγιο, καθώς επίσης και απλά γραμματικά-μορφολογικά στοιχεία. Οι διαταραχές της ομιλίας ή του λόγου, παρουσιάζονται σε παιδιά ηλικίας 2 έως 5 ετών. Παραδείγματος χάριν, το παιδί χωρίς να έχει κάποιο οργανικό πρόβλημα, παρουσιάζει απλοποιημένη, δυσκατάληπτη, «μωρουδίστικη», μη ξεκάθαρη ομιλία η οποία οφείλεται σε διαταραχή ή ανωριμότητα του φωνολογικού συστήματος (π.χ. θέλω-φέλω, κρεβάτι-κεβάτι, σπίτι-πίτι) (Τραυλός, 1998).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: «Ο ρόλος της μουσικής στο παιδί»

Η μουσική αποτελεί μία συναισθηματική εμπειρία συνοδεύοντας τον άνθρωπο σε διάφορες εκδηλώσεις της ζωής του καθώς επίσης και τον οδηγεί σε ξεχωριστές και προσωπικές συγκινήσεις. Η ένταση και η χροιά της φωνής, ο ρυθμός - σφυγμός της καρδιάς, η διαδικασία της αναπνοής, καθώς επίσης και οι ήχοι των αισθημάτων και των σκέψεών του, ορίζουν την μουσική ταυτότητα του κάθε ατόμου.

Η σχέση μουσικής και ατόμου, δημιουργεί μια σχέση επικοινωνίας όπως αυτή μεταξύ νεογνού και μητέρας. Όπως θα παρατηρήσουμε και στη συνέχεια, τόσο η γλώσσα όσο και η μουσική αναπτύσσονται παράλληλα. Γύρω στους 6 έως 8 μήνες της ηλικίας του, πραγματοποιούνται οι πρώτες απόπειρες για την παραγωγή του προφορικού λόγου. Στις ηλικίες αυτές, αρκετά παιδιά αυτοσχεδιάζουν παίζοντας με τη μουσική και τα λόγια δημιουργώντας ένα τραγούδι, γνωστό και ως «Αυθόρμητο Τραγούδι», ασαφές προς τους ενήλικες (Κωνσταντακοπούλου, 2013/Λαγοπούλου, 2017).

Έρευνες έχουν αποδείξει ότι τα πρόωρα νεογνά που ακούν φωνή της μητέρας τους, στην ηλικία 0-6 μηνών έχουν αναπτύξει κινητικές και λεκτικές δεξιότητες με αποτέλεσμα να παράγουν τον προφορικό τους λόγο πολύ νωρίτερα (Σακαλάκ, 2004). Η μητρική ομιλία η οποία έχει ένα ευρύ φάσμα τονικού ύψους καθώς επίσης και προσωδιακά σχήματα, έχει ως αποτέλεσμα να ελκύει την προσοχή των νεογνών (Στάμου, 2009).

Η Στάμου αναφέρει ότι τα βρέφη τα οποία συμμετέχουν ενεργά σε ένα τραγούδι (π.χ. χτυπούν παλαμάκια), παρουσιάζουν ευαισθησία ως προς την ταχύτερη γλωσσική ανάπτυξη και ως προς την πρόσληψη της ομιλίας.

Σύμφωνα με μελετητές, η εκμάθηση και η έκθεση στη μουσική, φαίνεται να επηρεάζει την λειτουργία και την διαμόρφωση του εγκεφάλου. Έχει αποδειχθεί, ότι μέσα από το μάθημα της μουσικής δημιουργείται το συναίσθημα της ευαισθησίας για τις τέχνες του λόγου. Μέσα από τον κόσμο της μουσικής, το παιδί κατανοεί τον τρόπο με τον οποίο συνδέεται ο λόγος με την μουσική συνδυαστικά ή μεμονωμένα.

Συγκεκριλώνοντας, αναφέρεται ότι η ενασχόληση με την μουσική επιφέρει ευεργετικά αποτελέσματα τόσο στον προφορικό λόγο όσο και στην ανάγνωση, καθώς επίσης βοηθά και στην βελτίωση των ακουστικών δεξιοτήτων του ατόμου (Σακαλάκ, 2004).

1. Ο Ρόλος του τραγουδιού στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου

Τα κύρια στοιχεία της μουσικοκινητικής αγωγής του Orff είναι τα εξής:

- Η εκφραστική – η δημιουργική κίνηση.
- Ο αυτοσχεδιασμός.
- Ο ρυθμός.
- Η φωνή και το τραγούδι.
- Το παίξιμο με τα όργανα.
- Τα αυτοσχέδια όργανα.

Σύμφωνα με τον Frazee και τον Kreuter (1987), η μουσικοκινητική αγωγή του Orff περιλαμβάνει ορισμένες τεχνικές οι οποίες επιτρέπουν στα παιδιά να αναπτύξουν τις γνώσεις τους και τις μουσικές τους δεξιότητες, οι οποίες είναι:

- Η ηχώ: στην οποία τα παιδιά ανταποκρίνονται με το ίδιο σχήμα μετά την παρουσίαση του από τον δάσκαλο.

- Ο αυτοσχεδιασμός: στον οποίο τα παιδιά καλούνται να δώσουν την λύση σε ένα μουσικό πρόγραμμα μέσα από φωνητικούς και από κινητικούς αυτοσχεδιασμούς.
- Η μίμηση: στην οποία τα παιδιά ανταποκρίνονται με τον ίδιο λεκτικό, ρυθμικό ή μελωδικό σχήμα ταυτόχρονα με το δάσκαλο.
- Η ρύθμιση: στην οποία δίνονται στα παιδιά τα συστατικά του περιεχομένου της μουσικής και καλούνται να τα οργανώσουν με ικανοποιητικό τρόπο.
- Οι ερωτο-απαντήσεις: στις οποίες τα παιδιά ανταποκρίνονται στο σχήμα του δασκάλου με την εκτέλεση ενός διαφορετικού σχήματος.
- Η εξερεύνηση: στην οποία τα παιδιά καλούνται να αναπτύξουν την φαντασία τους μέσα από ηχητικά και μουσικά ερεθίσματα.
- Ο πειραματισμός: στον οποίο τα παιδιά εξετάζουν πιθανούς τρόπους εκτέλεσης του σχήματος του δασκάλου.

Το τραγούδι, ως συνδυασμός του λόγου και της μουσικής, αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά μέσα έκφρασης του παιδιού. Στην μουσικοκριτική αγωγή του Orff το τραγούδι εισάγεται αφού πρώτα αυτά αποκτήσουν την αίσθηση του ρυθμού μέσα από ρυθμικές ασκήσεις οι οποίες είναι συνοδευόμενες από ηχηρές κινήσεις και από ρυθμικό λόγο. Πρωτίστως, οι μελωδίες πρέπει να προέρχονται από πράγματα τα οποία είναι ήδη γνωστά στα παιδιά, όπως για παράδειγμα λιχνίσματα, παροιμίες, ρίμες, γλωσσοδότες, δημοτικά τραγούδια, παιχνίδια κτλ. (Ανδρούτσος, 1995)

Βασικό και χρήσιμο υλικό για την διδασκαλία του στοιχείου του προφορικού λόγου είναι η χρήση των φωνητικών ήχων με τη βοήθεια των οποίων τα παιδιά ερευνούν τα τονικά χρώματα των ήχων αυτών. (Frazee/Krenter, 1987). Επιπρόσθετα, κατά τον Orff, η πρώτη επαφή τους με τα τραγούδια αρχίζει με τη μελοποίηση γνωστών τους στίχων, αινιγμάτων και παροιμιών.

Η διαδικασία της μελοποίησης:

- ✓ Στο 1^ο Στάδιο, επιλέγεται ο στίχος που θα μελοποιηθεί και ο δάσκαλος μαζί με τα παιδιά προχωρούν στην ανάγνωση και στην ανάλυση του στίχου. Παράλληλα εντοπίζουν τον αριθμό των συλλαβών και τις μικρότερες φράσεις του στίχου.
- ✓ Στο 2^ο Στάδιο, επεξεργάζονται ρυθμικά τον στίχο. Επιλέγουν τις ρυθμικές αξίες, το μέτρο και τις παύσεις, οι οποίες θα αντιστοιχούν στις συλλαβές του στίχου μέσα από πολλούς πειραματισμούς.
- ✓ Στο 3^ο Στάδιο, μετά από τη ρυθμική επεξεργασία του στίχου ακολουθεί η μελωδική του επεξεργασία.
- ✓ Στο τέλος ο δάσκαλος μαζί με τα παιδιά ελέγχουν το τραγούδι που συνέθεσαν, είτε τραγουδώντας το, είτε εκτελώντας το σε κάποιο όργανο, είτε και τα δύο μαζί.

Επίλογος – Συμπεράσματα

Η γλωσσική ανάπτυξη είναι μία πολύπλευρη διαδικασία, στην οποία προαπαιτείται μία σειρά από αλληλεπιδράσεις στο άτομο κατά την αναπτυξιακή του πορεία. Η ομαλή ανάπτυξη των ικανοτήτων στο άτομο σημαίνει ότι αυτή η “αλληλεπίδραση” είναι λειτουργική. Παρόλα αυτά, η δυσλειτουργία στον προφορικό λόγο, είναι μία ένδειξη ότι η αλληλεπίδραση αυτή παρουσιάζει κάποιες διαταραχές.

Ερευνητικά στοιχεία δείχνουν ότι, ένα ποσοστό παιδιών κατά την προσχολική ηλικία καθυστερεί στην εξέλιξη της ομιλίας, χωρίς να υπάρχει οργανική διαταραχή. Το πρόβλημα βασίζεται κυρίως σε μια κεντρική δυσκολία στην επεξεργασία, στην αντίληψη καθώς επίσης και στην οργάνωση των ήχων σε λέξεις στο φωνολογικό σύστημα του παιδιού. Αυτές οι δυσκολίες εντάσσονται στην ομάδα των διαταραχών άρθρωσης – φώνησης.

Η διαταραχή του προφορικού λόγου οφείλεται κυρίως σε αλλοίωση των φθόγγων, κατά την διαδικασία άρθρωσης ή σε δυσκολία εκφοράς των φθόγγων τα οποία αποτελούν τη λέξη. Με βάση αυτών που αναφέρθηκαν παραπάνω, είναι αναγκαία η μελέτη των διαταραχών αυτών να γίνεται μέσω μιας διεπιστημονικής ομάδας. Πιο συγκεκριμένα, για τις διαταραχές της γλωσσικής ανάπτυξης, η αξιολόγηση από λογοθεραπευτή καθώς και οι θεραπευτικές προσεγγίσεις μπορούν να γίνουν μόνο μέσα από μια διεπιστημονική θεώρηση του ατόμου καθώς επίσης και από το κοινωνικό περιβάλλον αυτού.

Συγκεφαλαιώνοντας, είναι φανερό η αλληλεπίδραση και η συνύπαρξη μουσικής και γλώσσας στο άτομο, καθώς «ο κόσμος της μουσικής» μπορεί να λειτουργήσει σημαντικά στην κατάκτηση της άρθρωσης. Μέσα από τα ιδιαίτερα και ξεχωριστά χαρακτηριστικά της, η μουσική μπορεί να συντελέσει σημαντικά τόσο στην αποτελεσματικότητα όσο και στην ταχύτητα πρόσκτησης της γλώσσας.

Βιβλιογραφία

- Ανδρούτσος, Π.Α., (1995), *Μέθοδοι διδασκαλίας της μουσικής*, Αθήνα: Νικολαΐδης
- Κωνσταντακοπούλου Α., (2013). Η θέση και ο ρόλος του τραγουδιού στην εκπαιδευτική πράξη. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, (11), 44-67. Ανακτήθηκε από <https://www.eeme.gr/>
- Λαγοπούλου Ε., (2017), *Ο ρόλος της τέχνης στην εκμάθηση μιας γλώσσας: Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε αλλοδαπούς μαθητές δημοτικού με την χρήση μουσικής* (Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας), Φλώρινα
- Nama B. Anderson/George H. Shames., (2013), *Εισαγωγή στις διαταραχές επικοινωνίας*, Κύπρος: Εκδόσεις Πασχαλίδης
- Οκαλίδου, Α., (2008), *Γλωσσική Ανάπτυξη και Διαταραχές*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Πόρποδας, Δ.Κ.,(1985), «Β' Εισαγωγή στη Ψυχολογία της Γλώσσας: Ρόλος και Μάθηση της Γλώσσας», *Παιδαγωγική Ψυχολογία*. Αθήνα.
- Σακαλάκ Η., (2004), *Μουσικές βιταμίνες. Στοιχεία μουσικής ιατρικής – Μουσικής Ψυχολογίας*. Αθήνα: Fagotto Publications.
- Στάμου Α., (2009), *Μουσική & Παιδί*. Classical Music.
- Τραυλός, Α., (1998), *Ψυχοκινητική ανάπτυξη παιδιών ηλικίας 2-7 ετών*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Benedict, H., (1979, September 1), "Early lexical development: comprehension and production". *Journal of Child Language*, 2(6), 183-200
- Blom E.D., (1995, August), "Tracheoesophageal speech". *Seminars in Speech and Language*, 16(3), 191-204
- Brinton B., & Fujiki M., (1984, September 1), "Development of topic manipulation skills in discourse". *Journal of Speech and hearing research*, 27(3), 350-358
- Brown R., (1973), *A first language: The early stages*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Dromi, E., (1987), *Early lexical Development*. Cambridge University Press.
- Frazee, J. & Kreuter, K., (1907), *Discovering Orff*. New York: Schott Music Corporation.
- M.D.Sheridan, (1982), *From Birth to Five Years: Children's Developmental Progress*, UK: NFERNelson

McCune, L. (1992), "First words: A dynamic systems view". In C.A. Ferguson, L. Menn & C. Stoel-Gammon(Eds.), *Phonological development: Models, research, implications*. Parkton, MD: York Press.

Miller, G., (1995), *Γλώσσα και ομιλία*(μετάφραση: Ετμεκτζόγλου Ι., Διακίδου, Ι., Παπαδημητρίου, Ε.), (επιμέλεια: Βοσνιάδου, Σ.) Αθήνα: Gutenberg.

Striano T., Rochat P., & Legestree M., (2003), "The role of modelling and request type on symbolic comprehension of objects and gestures in young children". *Journal of Child Language*, (3), 27-45.

Thompson-Ward E.C. & Murdoch B.E.,(1998), "Instrumental assessment of the speed mechanism". In B.E. Murdoch, *Dysarthria: A physiological approaches to assessment and treatment*. Cheltenham, England: Stanley-Thornes, 68-101.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Μαρίζα Κωχ

Η Μαρίζα Κωχ είναι μία από τις πιο καταξιωμένες Ελληνίδες τραγουδίστριες, γνωστή παράλληλα και για τη συνθετική και στιχουργική της δουλειά, που περιέχεται μέσα σε 23 προσωπικούς της δίσκους. Κατάγεται από τη Σαντορίνη, όπου και έζησε μέχρι τα εφηβικά της χρόνια. Τα πρώτα της ακούσματα ήταν η βυζαντινή μουσική και τα νησιώτικα τραγούδια. Υπηρέτησε την ελληνική παραδοσιακή μουσική με το πολύ ιδιαίτερο προσωπικό της ύφος, εισάγοντας τον ηλεκτρικό ήχο στις διασκευές της. Η μουσική της γραφή φέρει επιρροές από το έργο του Βασίλη Τσιτσάνη. Ως ερμηνεύτρια εντάσσει πάντα στα ρεσιτάλ της κύκλο τραγουδιών αυτού του μεγάλου συνθέτη. Μελοποίησε ποίηση Σαπφούς, Κώστα Βάρναλη και του Έλληνα ποιητή των θαλασσών Νίκου Καββαδία. Από τη δεκαετία του '70 ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο τραγουδώντας στα μεγαλύτερα θέατρα και σε αναγνωρισμένα μουσικά φεστιβάλ ως πρέσβειρα της ελληνικής μουσικής. Το 1980, είναι η πρώτη τραγουδίστρια της Δύσης που εμφανίζεται στην Κίνα και στο πλαίσιο διεθνών πολιτιστικών ανταλλαγών εκπροσωπεί την Ελλάδα στο Πεκίνο με αντίστοιχη εμφάνιση της Όπερας του Πεκίνου στην Αθήνα. Διακρίνεται ανάμεσα σε συμμετοχές 32 χωρών από τις πέντε ηπείρους και της απονέμεται το βραβείο "Best Singer". Το καλοκαίρι του 2010, ταξιδεύει και πάλι στην Κίνα ως εκπρόσωπος της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (Ε.Ε.Μ.Ε), της οποίας είναι επίτιμο μέλος, προκειμένου να παρευρεθεί στις εργασίες του 29^{ου} Παγκόσμιου Συνέδριου της ISME για τη μουσική εκπαίδευση. Η Μαρίζα Κωχ είναι η κατ' εξοχήν αγαπημένη τραγουδίστρια των παιδιών. Ιδρύει δική της δισκογραφική εταιρεία, με σκοπό την καταγραφή παραδοσιακών τραγουδιών από όλη την Ελλάδα και την έκδοση παιδικής δισκογραφίας. Παράλληλα, ιδρύει και το Κέντρο Βιοματικής Μουσικής, Κίνησης & Λόγου «Μαρίζα Κωχ» για τη βιοματική διδασκαλία της μουσικής σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας και δημιουργεί την παιδική χορωδία παραδοσιακού τραγουδιού. Η πρόσφατη εργασία της, το 2010, «Με τη Μαρίζα τραγουδώ. Ελληνικά μαθαίνω», απευθύνεται σε παιδιά που ασκούνται στην εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας. Τιμήθηκε για τη μουσική της προσφορά από τον Σύνδεσμο Ελληνίδων Επιστημόνων και από το Πανεπιστήμιο Cornell της Νέας Υόρκης ως «γυναίκα δημιουργός». Είναι επίτιμο μέλος της Θηραϊκής Εταιρείας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών και της Ε.Ε.Μ.Ε. Μέλος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής για τα Μουσικά Σχολεία του Υπουργείου Παιδείας, δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Η αγάπη της Μαρίζας για το τραγούδι, για τα παιδιά και για τη δημιουργία της χαρίζει τη δύναμη που χρειάζεται για να τη συναντάμε στα πιο απίθανα μέρη της Γης, όπου υπάρχουν Έλληνες.

Α. Σύντομη περιγραφή πλαισίου μαθημάτων

Τα μαθήματα πραγματοποιήθηκαν στην Κέρκυρα κατά τη χρονική περίοδο Φεβρουαρίου – Μαΐου 2018. Η αίθουσα που χρησιμοποιήθηκε ήταν παραχώρηση της Ελληνικής Εταιρίας Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας - Παράρτημα Κέρκυρας και της Ιατροχειρουργικής Εταιρίας Κέρκυρας. Οι γονείς έμαθαν για το πρόγραμμα μέσω ανακοίνωσης σε Μέσα Ενημέρωσης. Το πρόγραμμα αφορούσε ηλικίες από 3 ως 6 ετών, χωρισμένες σε 2 τμήματα (3-5 και 4-6 ετών). Ο μέσος αριθμός συμμετεχόντων σε κάθε τμήμα ήταν 10 παιδιά και τα μαθήματα γίνονταν μια φορά τη βδομάδα (συνολική διάρκεια 1 ώρα / εβδομάδα για κάθε τμήμα). Ως μέρα των μαθημάτων καθιερώθηκε η Παρασκευή κατά τις απογευματινές

ώρες 17.00 – 19.00. Υπήρξε ενδιαφέρον και αρχικά μαζεύτηκαν αρκετά παιδιά αλλά κατά τη διάρκεια των μαθημάτων κάποιιοι δε συνέχισαν με αποτέλεσμα το πρόγραμμα να ολοκληρωθεί με λιγότερα.

B. Οργάνωση μαθημάτων και στόχοι

Για την καλύτερη οργάνωση των μαθημάτων είχα από την αρχή ένα γενικό πλάνο της πορείας που ήθελα να ακολουθήσω. Είχα φτιάξει ένα πλάνο διδασκαλίας το οποίο θα χρησιμοποιούσα σε κάθε μάθημα και το οποίο αποτελούνταν από: τραγούδι καλωσορίσματος, εκμάθηση νέου τραγουδιού της Μαρίζας Κωχ, δραστηριότητες με χρήση οργάνων, κινητικές-χορευτικές δραστηριότητες, δραστηριότητες σε ομάδες, τραγούδι γνωστών τραγουδιών και τέλος τραγούδι αποχαιρετισμού. Τα τραγούδια καλωσορίσματος και αποχαιρετισμού ήταν πάντα τα ίδια για να δημιουργούν ένα κλίμα οικείο και να προετοιμάζουν την αρχή και το τέλος του μαθήματος. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες άλλαζαν από βδομάδα σε βδομάδα ή ανά δύο βδομάδες. Μιας και ασχολήθηκα με την βελτίωση του προφορικού λόγου, μέσα στις δραστηριότητές μου υπήρξε έντονα το στοιχείο του τραγουδιού. Σ' αυτά της Μαρίζας, φρόντιζα η ερμηνεία μου να είναι εκφραστική, να ακολουθώ τη φυσική πορεία των φράσεων και να παίρνω αναπνοές στα σωστά σημεία κρατώντας ένα σταθερό τέμπο. Αυτό που διαφοροποιεί το τραγούδι από άλλες μουσικές δραστηριότητες είναι η ύπαρξη του στίχου. Το κάθε ένα από αυτά στόχευε κάθε φορά σε ένα γράμμα είτε ήταν σύμφωνο είτε φωνήεν. Πριν ξεκινήσω λοιπόν το κάθε τραγούδι, χρησιμοποιούσα φωνητικές ασκήσεις, σχηματίζαμε με τα παιδιά λέξεις και στη συνέχεια το τραγουδούσα αργά ρυθμικά, με ανοιχτό στόμα για να εκφέρω σωστά τις λέξεις και να αποτυπωθεί στη μνήμη των παιδιών. Στο καθένα από αυτά ετοιμάζα ή μιμητικές κινήσεις ή χρησιμοποιούσα εικόνες ή το συνόδευα με κάποιο μουσικό όργανο (γιουκαλίλι ή μεταλλόφωνο). Φυσικά υπήρχαν και κάποιες αποκλίσεις από το αρχικό πλάνο για μεγαλύτερη ποικιλία, βάζοντας τα παιδιά, κυρίως τα μεγαλύτερα, να μου προτείνουν αυτά δραστηριότητες και να μας τις παρουσιάζουν στο μάθημα. Το αναλυτικό πλάνο κάθε μαθήματος ήταν περίπου το ίδιο για το μικρό και το μεγάλο τμήμα αλλά λίγο πιο απλοποιημένο και με λιγότερες απαιτήσεις για το πρώτο. Το πλάνο των μαθημάτων που αφορούσε το μικρό τμήμα, το είχα σχεδιάσει έτσι, ώστε να ακολουθεί φυσικά το σχεδιάγραμμα αλλά και να συμπεριλαμβάνει περισσότερη ώρα ελεύθερου πειραματισμού με όργανα και δραστηριότητες με περισσότερη κίνηση. Οι στόχοι που είχα στο μυαλό μου αφορούσαν τη διασκέδαση και την έκφραση των παιδιών μέσα σε ένα δημιουργικό διδακτικό πλαίσιο. Προσπαθούσα να δημιουργήσω ένα περιβάλλον γεμάτο ευκαιρίες για μουσικές εμπειρίες, για να τα φέρω σε επαφή με τη μουσική. Στο μικρό τμήμα προέτρεπα την ενεργή συμμετοχή των γονιών με στόχο να απελευθερωθούν και να μεταφέρουν τις δραστηριότητες στο χώρο του σπιτιού. Επιπλέον, φρόντιζα να φέρνω τα παιδιά σε επαφή με μουσικές έννοιες καθώς και να εμπλουτίζω τα μουσικά τους ακούσματα με την ακρόαση διαφόρων ειδών μουσικής. Τέλος, όλα τα μαθήματα στόχευαν κυρίως στη βελτίωση του προφορικού λόγου, στη σωστή άρθρωση αλλά και στην κοινωνική και επικοινωνιακή ανάπτυξη των παιδιών.

Γ. Αναλυτικό ημερολόγιο – Πλάνα μαθημάτων και αξιολογήσεις

Τμήμα Α': 4-6 ετών

Παρασκευή 16 Φεβρουαρίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα και τραγούδι γνωριμίας «Είμαι η... παίζω τη μαράκα».
- Εκμάθηση τραγουδιού «Άρες μάρες κουκουνάρες» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Ρ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν (ρρρα, ρρρο), σχηματισμός λέξεων), σολφέζ στον αέρα, εικόνες].
- Τραγούδια με κινήσεις: «Περπατώ- περπατώ με βήμα σταθερό», «Είμαι ένα αεροπλάνο», «Ανοίγω-κλείνω»
- Μοίρασμα οργάνων. Ακρόαση τραγουδιού «Το ελεφαντάκι» και ρυθμική συνοδεία.
- Εκμάθηση τραγουδιού – όρθιοι: «Το τρένο» [Φωνητικές ασκήσεις με το διπλό σύμφωνο «ΤΡ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν (ρρρα, ρρρο, σχηματισμός λέξεων), άσκηση επαναλαμβάνοντας το «τσαφ-τσουφ» για καλύτερη εκφορά των γραμμάτων «ΤΣ» και «Φ» – Μουσικά: Διάστημα 5^{ης} καθαρό, συνοδεία με μεταλλόφωνο, σχηματισμός τρένου με τα παιδιά και κίνηση στο χώρο και στη συνέχεια ανά δύο παιδιά φτιάχνοντας βαγόνια κρατώντας 2 μαντήλια].
- Αερόστατο: ακρόαση «Mozart - Eine kleine Nachtmusik KV. 525 - III. Menuetto: Allegretto» (κίνηση στο χώρο, εναλλαγές ρυθμού)
- Τραγούδι: «Καλώς το καρναβάλι» (παλαμάκια στο ρυθμό)
- Ακρόαση του τραγουδιού «Καρναβάλι-Καρναβαλούκο χορεύοντας σε κύκλο
- Χαλάρωση: «Swan» από το καρναβάλι των ζώων
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Πριν ξεκινήσουμε το μάθημα έγινε μία ενημέρωση στους γονείς ότι η παρουσία τους στο μάθημα δεν είναι υποχρεωτική, για να λειτουργήσει σωστά το μάθημα. Κάποιοι γονείς παρέμειναν στο μάθημα λόγω του ότι ήθελα να κάνουν μία δραστηριότητα μαζί με το παιδί τους ή λόγω του ότι τα μικρά παιδιά ηλικίας 4 ετών τους ήθελαν μαζί τους. Τους επέτρεψα να καθίσουν αλλά με την προϋπόθεση να συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες. Στο πρώτο μάθημα συγκεντρώθηκαν 7-8 παιδιά και συμμετείχαν με όρεξη και το διασκεδάσαν. Πριν από κάθε τραγούδι κάναμε φωνητικές ασκήσεις και μαθαίναμε πως εκφέρεται το κάθε γράμμα. Τους το έκανα αρκετά διασκεδαστικό χρησιμοποιώντας έντονες εκφράσεις του στόματος. Επίσης, σχηματίζαμε λέξεις που περιέχουν αυτά τα γράμματα, έχοντας και τη βοήθεια των γονέων. Τα παιδιά μιμούνταν και απέδωσαν σωστά την εκφορά όλων των γραμμάτων. Σε κάθε τραγούδι χρησιμοποιούσα 2-3 δραστηριότητες (σολφέζ στον αέρα, κίνηση, συνοδεία). Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στο τραγούδι «άρες μάρες κουκουνάρες» άρεσαν πολύ στα παιδιά. Στο «τρένο» σηκωθήκαμε όλοι και σχηματίσαμε ένα τρένο και κινούμασταν στο χώρο τραγουδώντας το τραγούδι. Η ίδια δραστηριότητα χωρίστηκε σε ζευγάρια των δύο ατόμων, σαν βαγόνια. Ακολουθούσαν όλες τις κινήσεις μου και φάνηκαν να ευχαριστιούνται και να διασκεδάσουν. Ένα παιδί ο Α. συμμετείχε σε όλες τις δραστηριότητες αλλά δεν μιλούσε καθόλου, ενώ προσπάθησα να τον πλησιάσω, το μόνο που έκανε ήταν να μου χαμογελάει. Η μαμά του μου είπε: «ντρέπεται, στο σπίτι μιλάει». Το μάθημα γενικά κινήθηκε ευχάριστα για όλους.

Παρασκευή 23 Φεβρουαρίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα και τραγούδι γνωριμίας «Είμαι η... παίζω το ντέφι» και ρυθμικά με επανάληψη του προηγούμενου ονόματος (π.χ. Ευαγγελία, ο επόμενος έλεγε Ευαγγελία-Χ. κλπ).
- Επανάληψη τραγουδιού «Άρες μάρες κουκουνάρες» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Ρ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν (ρρρα, ρρρο), σχηματισμός λέξεων), σολφέζ στον αέρα, εικόνες, συνοδεία με ραβδόφωνο μόνο 2 νότες, σολ και λα – Μουσικά: διάστημα 2^{ας} μεγάλο].
- Τραγούδια με κινήσεις: «Περπατώ- περπατώ με βήμα σταθερό», «Είμαι ένα αεροπλάνο», «Ανοίγω-κλείνω», «Χόκι-πόκι».
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Shostakovich - Jazz Suite No. 2: VIII. Finale - Part 8/8» (forte-piano) και «Η πινεξοβροχή»
- Επανάληψη τραγουδιού – όρθιοι: «Το τρένο» [Φωνητικές ασκήσεις με το διπλό σύμφωνο «ΤΡ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν (τρρρα, τρρρο), σχηματισμός λέξεων), άσκηση επαναλαμβάνοντας το «τσαφ-τσουφ» για καλύτερη εκφορά των γραμμάτων «ΤΣ» και «Φ» – Μουσικά: Διάστημα 5^{ης} καθαρό, σχηματισμός τρένου με τα παιδιά και κίνηση στο χώρο και στη συνέχεια ανά δύο παιδιά φτιάχνοντας βαγόνια κρατώντας 2 μαντήλια. Συνδυαστικό τραγούδι: «Τσαφ-τσουφ το τρένο περνά»].
- Αερόστατο: ακρόαση «Mozart - Eine kleine Nachtmusik KV. 525 - III. Menuetto: Allegretto» και «Επτά ποτάμια» (κίνηση στο χώρο, εναλλαγές ρυθμού και έντασης)
- Παιχνίδι: Μουσικά αγαλματάκια: Μόλις σταματά η μουσική, στεκόμαστε ακίνητοι και αμίλητοι! (Ακρόαση τραγουδιού: Για-τα-πα-τα)
- Χαλάρωση: «Swan» από το καρναβάλι των ζώων
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο σημερινό μάθημα δεν ήρθε κανένας από τους γονείς που είχαν έρθει την προηγούμενη φορά. Ο Α. έλειπε. Ήρθε όμως ένα κορίτσι η Γ. το οποίο είχε κάποια διαταραχή στο λόγο του. Παρατήρησα, ότι δεν μπορούσε να εκφέρει σωστά το γράμμα «Ρ» λέγοντας το «Γ». Πριν ξεκινήσουμε τα τραγούδια κάναμε τι ίδιες φωνητικές ασκήσεις με την προηγούμενη φορά, μαθαίνοντας πως εκφέρεται το κάθε γράμμα. Τους το έκανα αρκετά διασκεδαστικό χρησιμοποιώντας έντονες εκφράσεις του στόματος. Επίσης, σχηματίζαμε λέξεις που περιέχουν αυτά τα γράμματα δείχνοντας εικόνες. Η Γ. δυσκολεύτηκε λίγο άλλα κατέβαλλε μεγάλη προσπάθεια καθώς μιμούνταν τις εκφράσεις του στόματος μου. Γενικά, οι δραστηριότητες κινήθηκαν όπως ακριβώς ήθελα. Τα παιδιά ήταν συνεργάσιμα και μαζί μου αλλά και μεταξύ τους.

Παρασκευή 2 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα και γνωριμία
- Εκμάθηση τραγουδιού «Η ποντίκινα» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Π» (τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν (Πα-πα, Πε-πε, σχηματισμός λέξεων), εικόνες, χωρισμός παιδιών σε δύο ομάδες κάνοντας τις γάτες και τα ποντίκια, συνδυαστικό τραγούδι: «Η πάπια μας η Πόπη»].
- Τραγούδι με συνοδεία γιουκαλίλι και σολφέζ στον αέρα «Οι νότες είναι επτά».
- Εκμάθηση τραγουδιού «Η οκτάβα» [σολφέζ στον αέρα, σχεδιασμός πενταγράμμου στο πάτωμα και τοποθέτηση νοτών της Ντο μείζονας στις

γραμμές και στα διαστήματα, ενεργητική ακρόαση της κλίμακας από ραβδόφωνο και γιουκαλίλι].

- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Στροφή» και «Η πινεζοβροχή»
- Εκμάθηση τραγουδιού – όρθιοι: «Το ελεφαντάκι και ο κουαξ» [Φωνητικές ασκήσεις με τα σύμφωνα «Ξ», «Φρ» και «Στ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων, μίμηση του ήχου του βατράχου), μιμητικές κινήσεις, χωρισμός παιδιών σε δύο ομάδες (ελεφαντάκια και βατραχάκια), περπάτημα στο ρυθμό των ζώων (βαριά-ελαφριά)].
- Αερόστατο: ακρόαση «Μια αρκούδα καφετή»
- Χαλάρωση: «Swan» από Το καρναβάλι των ζώων
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο σημερινό μάθημα ήρθαν γονείς και δύο καινούργια παιδάκια. Όπως κάθε φορά έτσι και σήμερα ξεκινήσαμε φωνητικές ασκήσεις μαθαίνοντας αυτή τη φορά τα γράμματα «Π», «Ξ», «Φρ» και «Στ». Η διαδικασία εκφοράς του λόγου σε κάθε μάθημα ακολουθούσε το ίδιο πλαίσιο. Τα παιδιά έχουν συνηθίσει πλέον την παρουσία μου και φανερώνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις μουσικές δραστηριότητες εκτός από την Α. που δημιούργησε με το κλάμα της μια μικρή αναστάτωση στα παιδιά. Προσπάθησα να την προσεγγίσω και να την εντάξω μέσα στην ομάδα δείχνοντας δραστηριότητες με κινήσεις αλλά και ομαδικές. Το μάθημα, αν και με αυτή τη δυσκολία, πήγε αρκετά καλά. Στα τραγούδια που στόχο είχαν την εκφορά του λόγου πρόσεχα να μιλάω καθαρά, αργά και ολοκληρωμένα, χρησιμοποιώντας πολλές λέξεις για να εμπλουτίζεται και το λεξιλόγιο του παιδιού. Ανάλογα με το γράμμα που μαθαίνουμε φροντίζω να το συνδυάζω με ένα άλλο τραγούδι που στοχεύει στο ίδιο γράμμα (π.χ. για το γράμμα «Π» τραγουδήσαμε την «Ποντικίνα» και την «Πάπια την Πόπη». Σε όλα τα παιδιά αλλά συγκεκριμένα στη Γ. και στον Α. δίνω ιδιαίτερη προσοχή δίνοντας της ευκαιρίες για να αρθρώσει σωστά μέσω επικοινωνιακών δεξιοτήτων, (κάνοντας κύκλο κουβέντας πριν από κάθε δραστηριότητα) αλλά και τον απαραίτητο χρόνο να μιλήσει, χωρίς να τη διορθώνω, να τη πιέζω ή να την αγχώνω να τα πει, διατηρώντας την βλεμματική επαφή. Οι δραστηριότητες περιείχαν κίνηση, συνοδεία με κάποιο μουσικό όργανο και σε ομάδες. Επίσης, φρόντιζα να μαθαίνω στα παιδιά και μουσικά στοιχεία όπως τις νότες, την οκτάβα, διαστήματα κλπ. με στόχο την ενεργητική τους ακρόαση.

Παρασκευή 9 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Επανάληψη Τραγουδιού – όρθιοι: «Το ελεφαντάκι και ο κουαξ» [Φωνητικές ασκήσεις με τα σύμφωνα «Ξ», «Φρ» και «Στ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων, μίμηση του ήχου του βατράχου), μιμητικές κινήσεις, χωρισμός παιδιών σε δύο ομάδες (ελεφαντάκια και βατραχάκια), περπάτημα στο ρυθμό των ζώων (βαριά-ελαφριά)]
- Τραγούδια με κινήσεις: «Ο Πέτρος καρφώνει με ένα σφυρί», «Η πάπια μας η Πόπη» (συνδυαστικό κομμάτι με την ποντικίνα λόγω του γράμματος «Π»)
- Επανάληψη τραγουδιού «Η ποντικίνα» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Π» (τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν (Πα-πα, Πε-πε, σχηματισμός λέξεων), εικόνες] και ρυθμική συνοδεία χτυπώντας τα χέρια στα γόνατα
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Στροφή» και «Ο γλάρος».

- Εκμάθηση τραγουδιού «Όταν η γάτα κάνει χ-χ-χ» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «X» (τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων), εικόνες, μίμηση της θυμωμένης γάτας «κχ» (ακούγεται ένα ελαφρύ κ μαζί με το χ και βρίσκεται πίσω στο λαιμό, μιμητικές κινήσεις. Συνδυαστικό ακρόαμα το «Ντουέτο των γάτων» του Ροσσίνι – χωρίζουμε τα παιδιά σε δύο ομάδες και δείχνουμε τότε είμαστε αγαπημένες γάτες και τότε τσακωνόμαστε].
- Αερόστατο: ακρόαση «Μια αρκούδα καφετή» και «Can-can».
- Τραγούδι με κινήσεις: «Στην αγκαλιά μου μέσα μαντήλι σε κρατώ».
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Το μάθημα πήγε πάρα πολύ καλά. Γονείς και παιδιά συνεργάστηκαν άψογα. Οι μουσικές αντιδράσεις των παιδιών είναι πολύ καλές, μιμούνται όλες τις κινήσεις. Έχω αναπτύξει μια καλή επικοινωνιακή σχέση με τα παιδιά, με παρακολουθούν με προσοχή σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος και αναπτύσσουμε συζητήσεις και ιδέες όλοι μαζί. Σήμερα μάθαμε το γράμμα «X» μέσα από το τραγούδι «όταν η γάτα κάνει χ-χ-χ». Μιμηθήκαμε την ήρεμη γάτα (νιάου-νιάου) και τη θυμωμένη (κχχ). Τα παιδιά χωρίς τη δική μου βοήθεια βρήκαν μόνα τους τον ήχο της θυμωμένης γάτας. Όλα τα παιδιά το πρόφεραν σωστά κάνοντας και την κίνηση των χεριών σα να είναι νύχια. Τα παιδιά τραγουδάνε όλα σωστά, με ανοιχτό στόμα, αργά, καθαρά και εκφέρουν σωστά τις λέξεις. Η Α. στην αρχή ήταν πιο συνεργάσιμη αλλά στην πορεία άρχισε να κλαίει. Αυτή τη φορά όμως δεν εμπόδισε την συμμετοχή των παιδιών στις δραστηριότητες. Η Γ. ναι μεν δυσκολεύεται σε κάποια γράμματα αλλά τραγουδάει και συμμετέχει. Τη θυμωμένη γάτα την πρόφερε αρκετά καλά λόγω ότι το «κχ» βρίσκεται στο λαιμό. Όταν όμως σχηματίζαμε λέξει, το «x» που βρίσκεται στο μπροστά μέρος δεν το εξέφερε ορθά. Ο Α. ακόμα δεν ξεκίνησε να μιλάει ενώ συμμετείχε κανονικά σε όλα. Με τις δραστηριότητες που ετοίμασα τα παιδιά το χάρηκαν και μου ζητούσαν να τις ξανακάνουμε.

Παρασκευή 16 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Τραγούδι με κινήσεις: «Ρηνούλα», «Ο Πέτρος καρφώνει με ένα σφυρί», «Παπαγάλε μου, τι είδες;» (με ακρόαση)
- Επανάληψη τραγουδιού – όρθιοι: «Το ελεφαντάκι και ο κουαξ» [Φωνητικές ασκήσεις με τα σύμφωνα «Ξ», «Φρ» και «Στ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων, μίμηση του ήχου του βατράχου), μιμητικές κινήσεις, χωρισμός παιδιών σε δύο ομάδες (ελεφαντάκια και βατραχάκια), περπάτημα στο ρυθμό των ζώων (βαριά-ελαφριά)]
- Αερόστατο: «Παλιάτσος» και «Can-can»
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Ο γλάρος» και «Αβοκάντο».
- Επανάληψη τραγουδιού «Όταν η γάτα κάνει χ-χ-χ» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «X» (τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων), εικόνες, μίμηση της θυμωμένης γάτας «κχ», μιμητικές κινήσεις, συνδυαστικό ακρόαμα το «Ντουέτο των γάτων» του Ροσσίνι].
- Τραγούδι με κινήσεις: «Στην αγκαλιά μου μέσα μαντήλι σε κρατώ» και χορός με το ακρόαμα «Ταραντέλα» του Γιώργου Χατζηπιερή
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Αυτή τη φορά στο μάθημα ήρθαν τρία παιδιά και συμμετείχαν ενεργά σε όλες τις δραστηριότητες. Κάναμε επαναλήψεις τα τραγούδια της Μαρίζας όπως τα κάνουμε κάθε φορά. Τα παιδιά τραγουδούσαν ορθά. Χρησιμοποίησαν και τη δική τους φαντασία στις κινήσεις του κάθε τραγουδιού. Επίσης, μάθαμε το βιολί και κινηθήκαμε στο χώρο σύμφωνα με τη μελωδία. Το μάθημα κύλισε ομαλά.

Παρασκευή 23 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Ρυθμικά σχήματα με τύμπανα σαν ερώτηση – απάντηση
- Εκμάθηση τραγουδιού: «Η σταγόνα» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Α» αλλά και με τα υπόλοιπα φωνήεντα πάνω σε μία νότα, καλή εκφορά του α στο τραγούδι: ανοιχτό στόμα με κάτω το σαγόνι, σχηματισμός λέξεων, μιμητικές κινήσεις, συνδυαστική δραστηριότητα: Σωματική-ηχητική αναπαράσταση τα στάδια της βροχής (ψιχάλα, σταγόνες, σιγανή βροχή, δυνατή βροχή, κεραυνοί) τρίβοντας παλάμες, δάχτυλα, παλαμάκια, παλαμάκια στα γόνατα και τέλος πόδια., ξεκινώντας απαλά-αργά, και καταλήγουμε σε δυνατά-γρήγορα].
- Εναλλαγή μουσικών οργάνων: Ακρόαμα «Jump and shake» τύμπανο (χοροπηδάω) και ξύστρα (κουνάω όλο το σώμα).
- Αερόστατο: «Παλιάτσος» και «Hava nagila»
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Ο γλάρος» και «Αβοκάντο».
- Μαντήλια: Ακρόαμα «Ταραντέλα» του Γιώργου Χατζηπιερή
- Εκμάθηση τραγουδιού «Πάνω-κάτω» [Σολφέζ στον αέρα, μουσικά: Διάστημα 3^{ης} μεγάλο, κίνηση του χεριού με μαντήλι πάνω κάτω, συνοδεία με δύο ραβδόφωνα], συνδυαστικό τραγούδι «Πάνω κάτω» που μάθαμε στο μάθημα της ψυχολογίας].
- Τραγούδι με κινήσεις- μαθαίνω τις αισθήσεις: «Με τα αυτιά μου σε ακούω»
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Μάθαμε να κρατάμε στα τύμπανα σταθερό ρυθμό και στη συνέχεια με ερώτηση-απάντηση. Στην αρχή έπαιζα απλά ρυθμικά σχήματα και σταδιακά πιο σύνθετα, τα οποία τα τραγουδούσα κιόλας. Τα τέσσερα παιδιά που συμμετείχαν ανταποκρίθηκαν επιτυχώς στις ρυθμικές ασκήσεις. Καινούργιο γράμμα στο μάθημα ήταν το «Α». Τους έδειξα πως το προφέρουμε, έχοντας το στόμα μας ανοιχτό. Τα παιδιά μιμήθηκαν πολύ καλά το γράμμα και περάσαμε κατευθείαν στο τραγούδι χρησιμοποιώντας μιμητικές κινήσεις. Στο τραγούδι «πάνω-κάτω» χρησιμοποίησα μαντήλια κάνοντας τις κινήσεις, μάθαμε το διάστημα 3^{ης} με τη χρήση 2 ραβδόφωνων και σολφέζ στον αέρα. Τα παιδιά πειραματίστηκαν και ενθουσιάστηκαν με τον ήχο του μουσικού οργάνου. Στη συνέχεια, αφού τους το έδειξα εγώ μια φορά, το κάθε παιδί έπαιξε μόνο του τη μελωδία. Κάποια δεν χρειάστηκαν καμία καθοδήγηση. Η μεγάλη έκπληξη στο μάθημα ήταν ο Α. που στο τραγούδι με τις αισθήσεις, κάνοντας στα παιδιά ερωτήσεις (π.χ με τι ακούμε;), μίλησε και μετά άρχισε να σιγοτραγουδάει. Εκείνη την ώρα ένιωσα πολύ όμορφα που κατάφερα έστω και λίγο να ακούσω τη φωνή του. Το τραγούδι το είπαμε δύο φορές γιατί άρεσε πολύ στα παιδιά.

Παρασκευή 30 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Εναλλαγές στο ρυθμό: «Waltz und March»
- Επανάληψη τραγουδιού: «Η σταγόνα» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Α» αλλά και με τα υπόλοιπα φωνήεντα πάνω σε μία νότα, καλή εκφορά του α στο τραγούδι: ανοιχτό στόμα με κάτω το σαγόνι, σχηματισμός λέξεων, μιμητικές κινήσεις, συνοδεία με γιουκαλίλι],
- Εναλλαγή μουσικών οργάνων: Ακρόαμα «Jump and shake» τύμπανο (χοροπηδάω) και ξύστρα (κουνάω όλο το σώμα). «Skipping plucking» μαντήλια κάτω και όταν ακουγόταν το μεταλλόφωνο κουνούσαμε τα μαντήλια πάνω-κάτω
- Επανάληψη τραγουδιού «Πάνω-κάτω» [Σολφέζ στον αέρα, κίνηση του χεριού με μαντήλι πάνω κάτω, συνοδεία με δύο ραβδόφωνα].
- Αερόστατο: «Άνοιξη» του Βιβάλντι και «Hava nagila»
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Μαμά θα κάνω μπάντα» και «Αβοκάντο».
- Τραγούδι με κινήσεις- μαθαίνω τις αισθήσεις: «Με τα αυτιά μου σε ακούω»
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο μάθημα συμμετείχαν 4 παιδιά και 2 από αυτά είχαν τους γονείς του οι οποίοι ήταν πολύ συνεργάσιμοι. Τα παιδιά είχαν αποκτήσει μεταξύ τους πολύ καλή επικοινωνία και στη δραστηριότητα «εναλλαγές στο ρυθμό» ανταποκρίθηκαν επιτυχώς, γνωρίζοντας πότε πρέπει να περπατάμε στο χώρο και πότε να είμαστε σε ζευγάρια. Κάναμε επανάληψη τις φωνητικές μας ασκήσεις όπως κάνουμε σε κάθε μάθημα και είπαμε τα τραγούδια. Ο Α. αν όχι σε όλα, σε κάποια τραγούδια τραγουδούσε ενώ τα υπόλοιπα παιδιά σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος. Όλες οι δραστηριότητες κινήθηκαν όπως ακριβώς της ήθελα. Η ώρα πέρασε ευχάριστα.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Τραγούδι με κινήσεις: «Ρηνούλα», «Η πάπια η Πόπη», «Χόκι-πόκι»
- Εναλλαγές στο ρυθμό: «Waltz und March», «Περπατώ... ακουμπώ το διπλανό», «Λαγός-χελώνα»
- Εκμάθηση τραγουδιού: «Τικ-τακ» [Σταθερός ρυθμός, επανάληψη του μοτίβου τικ-τακ χτυπώντας παλαμάκια με τονισμένο το «κ» στο τέλος, συνδυαστικό ακρόαμα: «The Syncopated Clock» του Leroy Anderson].
- Εναλλαγή μουσικών οργάνων: Ακρόαμα «Jump and shake» και «Skipping plucking»
- Επανάληψη τραγουδιού «Πάνω-κάτω»
- Ωρα για χορό: Ακρόαση «Kalinka - Russian Folk Music» (Accelerando - Ritardanto)
- Αερόστατο: «Άνοιξη» του Βιβάλντι
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Αβοκάντο».
- Τραγούδι με κινήσεις- μαθαίνω τις αισθήσεις: «Με τα αυτιά μου σε ακούω»
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο μάθημα συμμετείχαν 4 παιδιά μόνα τους, ένα από τα οποία ήταν η Γ. η οποία είχε χάσει κάποια μαθήματα. Ξεκινήσαμε με τραγούδια κίνησης και στη συνέχεια κινηθήκαμε στο χώρο βάσει με τις εναλλαγές ρυθμού (αργά-γρήγορα, waltz και march). Οι παραπάνω δραστηριότητες του ρυθμού μας βοήθησαν για το τραγούδι «Τικ-τακ» της Μαρίζας Κωχ. Κρατούσαμε όλοι σταθερό ρυθμό και περπατούσαμε στον χτύπο ενός ρολογιού λέγοντας συνέχεια «τικ-τακ» τονίζοντας το γράμμα «Κ». Όλοι το απέδωσαν σωστά. Κάποιες από την δραστηριότητες δεν έγιναν διότι ένας φοιτητής παρουσίασε τις δικές του. Τα παιδιά το παρακολουθούσαν αλλά ότι δεν καταλάβαιναν τους το εξηγούσα εγώ. Ήταν συνεργάσιμα όλη την ώρα τους μαθήματος.

Παρασκευή 27 Απριλίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Ονομασία οργάνων και τραγούδι: «Το τύμπανο πάει μία βόλτα» (κάθε φορά το αντίστοιχο όργανο), περνώντας μπροστά από κάθε παιδί και χτυπώντας το
- Εκμάθηση τραγουδιού «Το ρομποτάκι» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Ρ» και το «Μπ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων), Κοφτό τραγούδι, σα ρομπότ, κίνηση ρυθμική χεριών και ποδιών δεξιά-αριστερά που υποστηρίζει το βήμα του ρομπότ και στο πάρ' το κάτω πέφτουν όλοι κάτω, τοποθετούσαμε μπαταρίες στην πλάτη και συνεχίζαμε το τραγούδι].
- Περπατάμε στο ρυθμό: «Λαγός-χελώνα» και χτυπώντας το τύμπανο (όταν αλλάξει ηχόχρωμα σέρνουμε τα πόδια ή χοροπηδάμε ή μένουμε ακίνητοι)
- Επανάληψη τραγουδιού: «Τικ-τακ»
- Αερόστατο: «The Syncopated Clock» του Leroy Anderson
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Tico tico no fuba» και «Ο κιθαρίστας».
- Χαλάρωση: «Clair de lune» του Debussy
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο σημερινό μάθημα συμμετείχαν 6 παιδιά μόνα τους εκτός από τον Α. που ήταν με τη μαμά του. Επίσης, σ' αυτό το μάθημα ήρθε ένα κοριτσάκι από το μικρότερο τμήμα ηλικίας 3-5 ετών. Η μαμά του Α. στο σημερινό μάθημα προσπάθησε να μην συμμετέχει όπως τις άλλες φορές για να ενταχθεί το παιδί μόνο του στην ομάδα. Στην αρχή δεν συμμετείχε αλλά το προσέγγισα με τα μουσικά όργανα και με το αερόστατο. Έτσι εντάχθηκε στην ομάδα και συνεργάστηκε και με τα υπόλοιπα παιδιά. Το καινούργιο γράμματα που μάθαμε ήταν το «Ρ» και το «Μπ» μέσα από το τραγούδι «το ρομποτάκι». Τα παιδιά το διασκέδαζαν πάρα πολύ γιατί μιμηθήκαμε όλοι τα ρομπότ και με τη βοήθεια της κίνησης μάθανε πολύ εύκολα το τραγούδι. Η Γ. προσπαθούσε να τραγουδήσει αλλά το γράμμα ρ και κάποια άλλα σύμφωνα δυσκολευόταν να τα προφέρει σωστά. Αυτό όμως δεν μας εμπόδισε. Κάθε φορά προσπαθούσα να μιλάω με τα παιδιά και μέσα από τις συζητήσεις στόχευα στην ανάπτυξη του λόγου τους. Επίσης, μέσα από τις φωνητικές ασκήσεις βλέπω ότι τα παιδιά αρχίζουν σιγά-σιγά να προφέρουν καλύτερα κάποιες λέξεις ακόμα και η Γ. προσπαθεί με μιμηθεί. Το μικρότερο κοριτσάκι ηλικίας 3 ετών η Α. σε αντίθεση με το δικό της τμήμα συμμετείχε σε όλες τις δραστηριότητες και σε όλα τα τραγούδια. Ήταν αρκετά συνεργάσιμη και με μένα αλλά και δέθηκε κατευθείαν με τα υπόλοιπα παιδιά της ομάδας. Μου έκανε η εντύπωση η συμπεριφορά της.

Παρασκευή 4 Μαΐου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Ονομασία οργάνων και τραγούδι: «Το τύμπανο πάει μία βόλτα», συνδυαστικό ακρόαμα: «Entry Of The Gladiators» του Julius Fucik
- Επανάληψη τραγουδιού «Το ρομποτάκι» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Ρ» και το «ΜΠ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων), Κοφτό τραγούδι, σα ρομπότ, κίνηση ρυθμική χεριών και ποδιών δεξιά-αριστερά που υποστηρίζει το βήμα του ρομπότ και στο πάρ'το κάτω πέφτουν όλοι κάτω].
- Εναλλαγή μουσικών οργάνων: Ακρόαμα «Jump and shake» και «Skipping plucking»
- Χορός ανά δυο ζευγάρια: «Waltz No. 2» του Dmitri Shostakovich
- Μαθαίνοντας το ρυθμό: Άπλωμα το μπλε πανιού σαν να είναι θάλασσα. Τα παιδιά γίνονται πειρατές και τραβάμε κουπί. Ακρόαμα: «Dance of the Knights» του Prokofiev
- Τραγούδι με κινήσεις: «Το ναυτάκι του Αιγαίου».
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «φρούτα – φρούτα» και «Jazz pizzicato» του Leroy Anderson.
- Χαλάρωση: «Clair de lune» του Debussy
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο σημερινό μάθημα συγκεντρώθηκαν μόνο 2 παιδιά. Το μάθημα λειτούργησε πάρα πολύ καλά. Κάναμε επανάληψη το «ρομποτάκι» και προχωρήσαμε σε δραστηριότητες με κίνηση, με χορό, με θεατρικότητα κ.ά. Το μάθημα ήταν διασκεδαστικό, τα παιδιά τραγουδούσαν καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος, ενθουσιάστηκαν με τις δραστηριότητες και χρησιμοποίησαν όλη τη φαντασία τους, κυρίως σ' αυτήν με τους πειρατές.

Παρασκευή 11 Μαΐου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Εκμάθηση τραγουδιού «Καλοκαίρι μου μυρίζει» [Φωνητικές ασκήσεις με τα γράμματα «TZ» και «TP» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων, κατανόηση του φαινομένου της ονοματοποιίας: τζιτζίκια: τζι-τζι, τριζόνια: τρι-τρι, σκύλος: γαβ-γαβ, γάτα: νιάου-νιάου κλπ.. Τραγουδάμε όλοι μαζί συνοδεύοντας με ρυθμικά χτυπήματα στα γόνατα. Στα μοτίβα τζι-τζι-τζι και τρι-τρι-τρι αφήνα τα παιδιά να τα λένε μόνα τους, χωρισμός σε δύο ομάδες τα τζιτζίκια (τζι-τζι-τζι) και τα μυρμήγκια (μυρ-μυρ-μυρ)].
- Άπλωμα το μπλε πανιού σαν να είναι θάλασσα. Τα παιδιά γίνονται πειρατές και τραβάμε κουπί. Ακρόαμα: «Dance of the Knights» του Prokofiev
- Εκμάθηση τραγουδιού «Η βουτιά» [εκμάθηση του γράμματος «Β» σχηματίζοντας λέξεις, συνδυασμός του β με κάποιο φωνήεν]. Τα παιδιά όρθια κρατούν το μπλε πανί τοποθετώντας πάνω μία μπάλα. Με το σύνθημα μου ανεβοκατεβάζουν τα χέρια και αφήνουν την μπάλα να ταξιδέψει. Τινάζουν το πανί ψηλά όλοι μαζί και η μπάλα πετάγεται πάνω. Κάθε φορά που πέφτει η μπάλα κάτω τα παιδιά αφήνουν το πανί κάτω και εκτελούν μια άσκηση (τρέχουν γύρω από το πανί, κάνουν πεδημάτα επιτόπου, κάνουν κουτσό κλπ.). Χωρισμός του πανιού σε δύο μέρη (βαθιά και ρηχά) και κάνουμε «βουτιές»

(πηδώντας από τη μία μεριά στην άλλη). Συνδυαστικό ακρόαμα: «Θάλασσα» του Σταμάτη Σπανουδάκη τοποθετώντας πάνω στο πανί μπαλόνια].

- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Baby elephant walk» του Henry Mancini και «Jazz pizzicato» του Leroy Anderson.
- Εκμάθηση τραγουδιού «Forte-Piano» με χρήση οργάνων. Όταν δείχνω το forte – τα όργανα ψηλά, όταν δείχνω το piano – τα όργανα χαμηλά.
- Χαλάρωση: «Clair de lune» του Debussy
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο μάθημα συγκεντρώθηκαν 3 παιδιά. Το μάθημα λειτούργησε πάρα πολύ καλά. Μάθαμε τα γράμματα «Τζ», «Τρ» και «Β». Δεν διέκρινα καμία δυσκολία όσο αφορά την εκφορά των γραμμάτων. Τα παιδιά έμαθαν τα τραγούδια με μεγάλη ευκολία λόγω της επανάληψης. Οι δραστηριότητες που χρησιμοποίησα στα τραγούδια της Μαρίζας ήταν αρκετά βοηθητικές και διασκεδαστικές. Η ώρα πέρασε ευχάριστα και γρήγορα.

Παρασκευή 18 Μαΐου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Επανάληψη τραγουδιού «Καλοκαίρι μου μυρίζει» [Φωνητικές ασκήσεις με τα γράμματα «ΤΖ» και «ΤΡ» (glissando, τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν, σχηματισμός λέξεων. Τραγουδάμε όλοι μαζί συνοδεύοντας με ρυθμικά χτυπήματα στα γόνατα, χωρισμός σε δύο ομάδες τα τζίτζικια (τζι-τζι-τζι) και τα μυρμήγκια (μυρ-μυρ-μυρ)].
- Εκμάθηση τραγουδιού «Το καβούρι» [Φωνητικές ασκήσεις με τα φωνήεντα, τονισμός των επιφωνημάτων «Αχ!», «Ε!», «Α!» με ανοιχτό στόμα, σολφέζ στον αέρα. Ενορχήστρωση του τραγουδιού με ρυθμικά και μελωδικά κρουστά με τεχνικές οστινάτο, ισοκράτη, μπορντούν, ντεσκαντ, αυτοσχεδιασμού. Κίνηση στο χώρο ελεύθερα σαν τα καβουράκια δεξιά-αριστερά, πίσω-μπρος. Συνδυαστικό τραγούδι "παντρεύουνε τον κάβουρα" με συνοδεία γιουκαλίσλι].
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Τραγούδι των πειρατών» και «Μες στο βυθό».
- Υπενθύμιση και τραγούδι «Forte – Piano».
- Επανάληψη τραγουδιού «Η βουτιά» [εκμάθηση του γράμματος «Β» σχηματίζοντας λέξεις, συνδυασμός του β με κάποιο φωνήεν. Χωρισμός του πανιού σε δύο μέρη (βαθιά και ρηχά) και κάνουμε «βουτιές» (πηδώντας από τη μία μεριά στην άλλη).
- Μαντήλια: «Aquarium» από το Καρναβάλι των ζώων και «Music for the royal fireworks: la rejouissance» του Händel
- Αερόστατο: «Amélie - J'Y Suis Jamais Allé» του Yann Tiersen.
- Χαλάρωση: «Swan» από το καρναβάλι των ζώων.
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο μάθημα συγκεντρώθηκαν 2 παιδιά. Κάναμε επανάληψη το «καλοκαίρι μου μυρίζει» και τη «βουτιά» χρησιμοποιώντας τις ίδιες δραστηριότητες με την προηγούμενη φορά. Τα παιδιά πρόφεραν σωστά τα σύμφωνα χωρίς καμία δυσκολία. Στον «κάβουρα» μάθαμε τα φωνήεντα μέσα από τα επιφωνήματα «Αχ!», «Ε!» και «Α!», κάναμε σολφέζ στον αέρα, κινηθήκαμε στο χώρο και ενορχηστρώσαμε το τραγούδι. Οι δραστηριότητες λειτούργησαν σωστά, τα παιδιά μπόρεσαν στη διαδικασία της σύνθεσης, τραγούδησαν ορθά τα τραγούδια και γενικά το διασκέδασαν.

Παρασκευή 25 Μαΐου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Εκτέλεση τραγουδιών που ζητούσαν τα παιδιά
- Ώρα για χορό: Ακρόαση «Kalinka - Russian Folk Music» (Accelerando - Ritardanto)
- Παιχνίδι: Μουσικά αγαλματάκια: Μόλις σταματά η μουσική, στεκόμαστε ακίνητοι και αμίλητοι! (Ακρόαση τραγουδιών: «Στροφή» και «Φρούτα-φρουτ»)
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Εγώ είμαι εγώ» και «Ταραντέλα». Υπενθύμιση και τραγούδι «Forte – Piano».
- Αερόστατο και χαλάρωση: «Χρυσалиφούρфουρο».
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Το τελευταίο μάθημα κατέληξε με δύο παιδιά χωρίς την παρουσία των γονιών και πήγε πολύ καλά. Υπήρχε πολύ θετική ατμόσφαιρα και ήταν ενεργά και ενθουσιασμένα. Επαναλάβαμε σχεδόν όλα τα τραγούδια που μου ζητούσαν, μιας και ήταν το τελευταίο μάθημα. Υπήρχε χορός, παιχνίδι και πολύ καλή διάθεση από όλους. Τα παιδιά χρησιμοποιούσαν τη φαντασία τους και μου ζητούσαν να κάνουμε δικές τους δραστηριότητες, βασισμένες σε δικές μου. Είχαμε αναπτύξει πολύ καλή χημεία μεταξύ μας.

Τμήμα Β': 3-5 ετών

Παρασκευή 16 Φεβρουαρίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα και τραγούδι γνωριμίας «Είμαι η... παίζω τη μαράκα».
- Εκμάθηση τραγουδιού «Άρες μάρες κουκουνάρες» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Ρ» (glissando, σολφέζ στον αέρα, εικόνες)].
- Τραγούδια με κινήσεις: «Περπατώ- περπατώ με βήμα σταθερό», «Είμαι ένα αεροπλάνο», «Ανοίγω-κλείνω»
- Μοίρασμα οργάνων. Ακρόαση τραγουδιού «Το ελεφαντάκι» και «Το παπί» με ρυθμική συνοδεία.
- Εκμάθηση τραγουδιού – όρθιοι: «Το τρένο» [Φωνητικές ασκήσεις με το διπλό σύμφωνο «ΤΡ» (glissando, άσκηση επαναλαμβάνοντας το «τσαφ-τσουφ» για καλύτερη εκφορά των γραμμάτων «ΤΣ» και «Φ») – Μουσικά: Διάστημα 5^{ης} καθαρό, σχηματισμός τρένου με τα παιδιά και κίνηση στο χώρο].
- Αερόστατο: ακρόαση «Mozart - Eine kleine Nachtmusik KV. 525 - III. Menuetto: Allegretto» (κίνηση στο χώρο, εναλλαγές ρυθμού)
- Τραγούδι: «Καλώς το καρναβάλι» (ρυθμική συνοδεία από όργανα, κίνηση στο χώρο)
- Ακρόαση του τραγουδιού «Καρναβάλι-Καρναβαλούκο χορεύοντας σε κύκλο
- Χαλάρωση: «Swan» από το καρναβάλι των ζώων
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Πριν ξεκινήσουμε το μάθημα έγινε μία ενημέρωση στους γονείς ότι η παρουσία τους στο μάθημα δεν είναι υποχρεωτική, για να λειτουργήσει σωστά το μάθημα. Κάποιοι από τους γονείς έδειξαν κατανόηση και έφυγαν ενώ άλλοι παρέμειναν

στο μάθημα λόγω του ότι τα παιδιά ήταν μικρής ηλικίας. Το μάθημα με αυτό το τμήμα ήταν αρκετά χαοτικό και κουραστικό. Τα παιδιά δεν μπορούσαν να συγκεντρωθούν στον κύκλο εκτός από τα πιο μεγάλα. Η παρουσία των γονιών στο χώρο και η μη συμμετοχή τους στο μάθημα, παρόλο που τους το ζήτησα, δημιούργησε πρόβλημα στην λειτουργικότητα κάποιων δραστηριοτήτων. Προσπάθησα να τους προτρέψω ευγενικά να συμμετέχουν για να υπάρξει μία ανταπόκριση από τα παιδιά. Όσον αφορά τις δραστηριότητες ακολούθησα την ίδια λογική με το μεγαλύτερο τμήμα κάνοντας ασκήσεις με τη φωνή μας, σύμφωνα με το γράμμα που στόχευε το τραγούδι. Παρατήρησα ότι σ' αυτή την ηλικία ήταν δύσκολο να επιτευχθεί κάτι τέτοιο. Έτσι αποφάσισα να αλλάξω το πρόγραμμα και να εντάξω δραστηριότητες με περισσότερη κίνηση. Το μάθημα έγινε κάπως καλύτερο. Κάποια από τα παιδιά με ή χωρίς της παρουσία γονέων συμμετείχαν στις δραστηριότητες και σιγοτραγουδούσαν εκτός από την Α. και τη Λ. που δημιουργούσαν αναστάτωση κατά το μοίρασμα και μάζεμα των οργάνων. Παρ' όλες τις δυσχέρειες κατάφερα να βγάλω αρκετό μέρος από τις δραστηριότητες που είχα ετοιμάσει.

Παρασκευή 23 Φεβρουαρίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα και τραγούδι γνωριμίας «Είμαι η.... παίζω το ντέφι»
- Επανάληψη τραγουδιού «Άρες μάρες κουκουνάρες» [Σολφέζ στον αέρα και ρυθμική συνοδεία χτυπώντας τα χέρια στα γόνατα]
- Τραγούδια με κινήσεις: «Περπατώ- περπατώ με βήμα σταθερό», «Είμαι ένα αεροπλάνο», «Ανοίγω-κλείνω», «Χόκι-πόκι».
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Shostakovich - Jazz Suite No. 2: VIII. Finale - Part 8/8» (forte-piano) και «Η πινεζοβροχή»
- Επανάληψη τραγουδιού – όρθιοι: «Το τρένο» [Σχηματισμός τρένου με τα παιδιά και κίνηση στο χώρο. Συνδυαστικό τραγούδι: «Τσαφ-τσουφ το τρένο περνά»].
- Αερόστατο: ακρόαση «Mozart - Eine kleine Nachtmusik KV. 525 - III. Menuetto: Allegretto» και «Επτά ποτάμια» (κίνηση στο χώρο, εναλλαγές ρυθμού και έντασης)
- Παιχνίδι: Μουσικά αγαλματάκια: Μόλις σταματά η μουσική, στεκόμαστε ακίνητοι και αμίλητοι! (Ακρόαση τραγουδιού: Για-τα-πα-τα)
- Χαλάρωση: «Swan» από Το καρναβάλι των ζώων
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Αυτή τη φορά στο μάθημα δεν συμμετείχε κανένας γονιός και έκανα μάθημα μόνη μου με τα παιδιά. Λόγω της μικρής ηλικίας, τα παιδιά αναζητούσαν τους γονείς τους και έβγαιναν έξω από την πόρτα, με αποτέλεσμα το μάθημα να καταλήξει όπως την προηγούμενη φορά. Προσπάθησα να τα προσεγγίσω μέσω των δραστηριοτήτων ή απευθυνόμουν στο καθένα ξεχωριστά χωρίς να τα πιέσω. Κάποια εντάχθηκαν, κάποια άλλα όχι. Λίγα ήταν αυτά που ήταν από την αρχή ήσυχα και συμμετείχαν. Το πρόγραμμα περιείχε κίνηση, παιχνίδι, χρήση οργάνων και τραγούδι.

Παρασκευή 2 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα και γνωριμία
- Εκμάθηση τραγουδιού «Η ποντικήνα» [Μαθαίνω το γράμμα «Π» κάνοντας μίμηση τον ήχο της πάπιας, χωρισμός παιδιών σε δύο ομάδες κάνοντας τις

γάτες και τα ποντίκια, συνδυαστικό τραγούδι για το γράμμα αυτό «Η πάπια η Πόπη»].

- Τραγούδια με κινήσεις: «Είμαι ένα αεροπλάνο», «Ανοίγω-κλείνω», «Πέτρος καρφώνει με ένα σφυρί».
- Τραγούδι με συνοδεία γιουκαλίλι και σολφέζ στο αέρα «Οι νότες είναι επτά»
- Εκμάθηση τραγουδιού «Η οκτάβα» [σολφέζ στον αέρα, ενεργητική ακρόαση της κλίμακας από ραβδόφωνο και γιουκαλίλι, πειραματισμοί παιδιών με το ραβδόφωνο].
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Στροφή» και «Η πινεζοβροχή»
- Εκμάθηση τραγουδιού – όρθιοι: «Το ελεφαντάκι και ο κουαξ» [Μαθαίνω σωστά τα σύμφωνα «Ξ», «Φρ» και «Στ» (glissando, μίμηση του ήχου του βατράχου), μιμητικές κινήσεις, χωρισμός παιδιών και γονέων σε δύο ομάδες (ελεφαντάκια και βατραχάκια), περπάτημα στο ρυθμό των ζώων (βαριά-ελαφριά)].
- Αερόστατο: ακρόαση «Μια αρκούδα καφετή».
- Χαλάρωση: «Swan» από Το καρναβάλι των ζώων
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο σημερινό μάθημα δεν συμμετείχε κανένας γονιός και έκανα μάθημα μόνη μου με τα παιδιά, έχοντας και τη βοήθεια της κυρίας Διονυσίου. Δεν υπήρχε βέβαια τόσο μεγάλη προσέλευση όπως την προηγούμενη φορά. Λόγω της μικρής ηλικίας ήταν δύσκολο να τα «μαζέψουμε» και να τα εντάξουμε στον κύκλο. Το πρόγραμμα άλλαξε κάνοντας επαναλήψεις τραγουδιών (π.χ. άρες μάρες κουκουναρές) από τα προηγούμενα μαθήματα. Πέρα από τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε καταφέραμε να σχηματίσουμε κύκλο, να πούμε το τραγούδι κάνοντας κινήσεις και να παίζουμε με τα μουσικά όργανα. Το μάθημα εξελίχθηκε προς το καλύτερο. Στο τέλος του μαθήματος και κατόπιν συζήτησης με την υπεύθυνη καθηγήτριά μου ζήτησα από τους γονείς να έρχονται κανονικά στα μαθήματα και να συμμετέχουν βοηθώντας έτσι τα παιδιά αλλά και εμένα.

Παρασκευή 9 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα και γνωριμία
- Επανάληψη Τραγουδιού – όρθιοι: «Το ελεφαντάκι και ο κουαξ [μίμηση του ήχου του βατράχου), μιμητικές κινήσεις, χωρισμός παιδιών και γονέων σε δύο ομάδες (ελεφαντάκια και βατραχάκια), περπάτημα στο ρυθμό των ζώων (βαριά-ελαφριά)
- Τραγούδια με κινήσεις: «Ο Πέτρος καρφώνει με ένα σφυρί», «Ρηνούλα» «Η πάπια μας η Πόπη» (συνδυαστικό κομμάτι με την ποντικίνα λόγω του γράμματος «Π»)
- Επανάληψη τραγουδιού «Η ποντικίνα» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Π» (τονισμός του γράμματος με κάποιο φωνήεν (Πα-πα, Πε-πε, σχηματισμός λέξεων), εικόνες και ρυθμική συνοδεία χτυπώντας τα χέρια στα γόνατα].
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Στροφή» και «Ο γλάρος».
- Εκμάθηση τραγουδιού «Όταν η γάτα κάνει χ-χ-χ» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Χ» (μίμηση της θυμωμένης γάτας «κχ» (ακούγεται ένα ελαφρύ κ μαζί με το χ και βρίσκεται πίσω στο λαιμό) και της ήρεμης γάτας «νιάου», μιμητικές κινήσεις εικόνες. Συνδυαστικό ακρόαμα το «Ντουέτο των γάτων»

του Ροσσίνι – χωρίζουμε τα παιδιά και τους γονείς σε δύο ομάδες και δείχνουμε τότε είμαστε αγαπημένες γάτες και τότε τσακωνόμαστε].

- Αερόστατο: ακρόαση «Can-can».
- Τραγούδι με κινήσεις: «Στην αγκαλιά μου μέσα μαντήλι σε κρατώ».
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Ευτυχώς το σημερινό μάθημα πήγε πολύ καλύτερα από το προηγούμενο. Σχηματίσαμε για πρώτη φορά ένα σωστό κύκλο. Τα παιδιά συμμετείχαν με όρεξη και μιμούνταν όλες τις κινήσεις μου, εκτός από κάποια που άργησαν να ανταποκριθούν. Η παρουσία των γονέων φάνηκε αρκετά χρήσιμη και ήταν συγκεντρωμένοι στην ώθηση και βοήθεια των παιδιών. Τα τραγούδια της Μαρίζας τα λέγαμε από δύο φορές και αυτό που παρατήρησα ήταν, αν όχι όλα τα παιδιά, κάποια να τραγουδάνε. Σ' αυτό βοήθησε πολύ η χρήση εικόνων και η ρυθμική συνοδεία χτυπώντας τα χέρια στα γόνατα.

Παρασκευή 16 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα και γνωριμία με ρυθμικά χτυπήματα στα γόνατα
- Τραγούδι με κινήσεις: «Ρηνούλα», «Ο Πέτρος καρφώνει με ένα σφυρί», «Παπαγάλε μου, τι είδες;» (με ακρόαση)
- Επανάληψη τραγουδιού – όρθιοι: «Το ελεφαντάκι και ο κουαξ» [Περπάτημα στο ρυθμό των ζώων (βαριά-ελαφριά) και συνδυαστικό τραγούδι «Το ελεφαντάκι» με μουσικά όργανα και κινήσεις].
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Shostakovich - Jazz Suite No. 2: VIII. Finale - Part 8/8» (forte-piano) και «Αβοκάντο».
- Αερόστατο: «Παλιάτσος» και «Can-can»
- Επανάληψη τραγουδιού «Όταν η γάτα κάνει χ-χ-χ» [Μιμητικές κινήσεις, συνδυαστικό τραγούδι «Η γάτα μας η Γόννη»].
- Τραγούδι με κινήσεις: «Στην αγκαλιά μου μέσα μαντήλι σε κρατώ» και χορός με το ακρόαμα «Ταραντέλα» του Γιώργου Χατζηπιερή
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο σημερινό μάθημα παρατήρησα ότι η εξέλιξη των παιδιών (συμπεριφορά, συμμετοχή) έχει βελτιωθεί αρκετά. Έχουν συνηθίσει πλέον την παρουσία μου και δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις μουσικές δραστηριότητες. Αυτό επιτεύχθηκε και με την σημαντική βοήθεια των γονέων. Όσον αφορά την ανάπτυξη του λόγου, κάποια από αυτά χρειάζονταν το χρόνο τους, παρ' όλο που συμμετείχαν και έκαναν όλες τις κινήσεις μέσα σε κάθε τραγούδι. Η Α. και Α. αποσυντόνισαν την τάξη κατά τη διάρκεια του μοιράσματος και μαζέματος των οργάνων.

Παρασκευή 23 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Τραγούδι με κινήσεις: «Η κυρία Φωτεινή», «Γούλι-γούλι», «Η μικρή αράχνη».
- Ρυθμικό περπάτημα στο χτύπο του τύμπανου.
- Εκμάθηση τραγουδιού: «Η σταγόνα» [Φωνητικές ασκήσεις με το γράμμα «Α» (ανεβοκατέβασμα φωνής) με ανοιχτό στόμα με κάτω το σαγόνι, μιμητικές κινήσεις. Συνδυαστική δραστηριότητα απλοποιημένη και αρκετά

περιγραφική: Σωματική-ηχητική αναπαράσταση τα στάδια της βροχής (ψιχάλα, σταγόνες, σιγανή βροχή, δυνατή βροχή, κεραυνοί) τρίβοντας παλάμες, δάχτυλα, παλαμάκια, παλαμάκια στα γόνατα και τέλος πόδια., ξεκινώντας απαλά-αργά, και καταλήγουμε σε δυνατά-γρήγορα].

- Εναλλαγή μουσικών οργάνων: Ακρόαμα «Jump and shake» τύμπανο (χοροπηδάω) και ξύστρα (κουνάω όλο το σώμα).
- Αερόστατο: «Hava nagila»
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Μαμά θα κάνω μπάντα» και «Εγώ είμαι εγώ».
- Μαντήλια: Ακρόαμα «Ταραντέλα» του Γιώργου Χατζηπιερή
- Εκμάθηση τραγουδιού «Πάνω-κάτω» [Σολφέζ στον αέρα, μουσικά: Διάστημα 3^{ης} μεγάλο, κίνηση του χεριού με μαντήλι πάνω κάτω, συνοδεία με δύο ραβδόφωνα], συνδυαστικό τραγούδι «Πάνω κάτω» που μάθαμε στο μάθημα της ψυχολογίας].
- Τραγούδι με κινήσεις- μαθαίνω τις αισθήσεις: «Με τα αυτιά μου σε ακούω»
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Το μάθημα κύλισε ομαλά. Στο τραγούδι «σταγόνα» και «πάνω-κάτω» ανταποκρίθηκαν στις μιμητικές και ρυθμικές κινήσεις. Ο ήχος του ραβδοφώνου τα ενθουσίασε και τα έβαλα στη διαδικασία να πειραματιστούν. Στη συνέχεια τα χώρισα σε ζευγάρια των δύο ατόμων και με τη βοήθεια τη δική μου και των γονιών παίξαμε το τραγούδι «πάνω-κάτω», μαθαίνοντας και το διάστημα 3^{ης} μεγάλο. Στο εν λόγω τραγούδι, η κίνηση του μαντηλιού βοήθησε πάρα πολύ στην ομιλία κάποιων παιδιών. Η Α. και η Α. συμμετείχαν καθ' όλη τη διάρκεια των δραστηριοτήτων, εκτός από αυτή του αερόστατου. Ο Π. άρχισε να συμμετέχει και αυτός καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος, ενώ στην αρχή φαινόταν λίγο ντροπαλός.

Παρασκευή 30 Μαρτίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Περπατάμε στο ρυθμό: «Waltz und March»
- Επανάληψη τραγουδιού: «Η σταγόνα» [Μιμητικές κινήσεις, συνοδεία με γιουκαλίλι],
- Εναλλαγή μουσικών οργάνων: Ακρόαμα «Jump and shake» τύμπανο (χοροπηδάω) και ξύστρα (κουνάω όλο το σώμα). «Skipping plucking» μαντήλια κάτω και όταν ακουγόταν το μεταλλόφωνο κουνούσαμε τα μαντήλια πάνω-κάτω
- Μαντήλια: ακρόαση «Music for the royal fireworks: la rejouissance» του Händel
- Επανάληψη τραγουδιού «Πάνω-κάτω» [Σολφέζ στον αέρα, κίνηση του χεριού με μαντήλι πάνω κάτω, συνοδεία με δύο ραβδόφωνα με τη βοήθεια γονέων].
- Αερόστατο: «Άνοιξη» του Βιβάλντι και «Hava nagila»
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Εγώ είμαι εγώ» και «Το παπί».
- Τραγούδι με κινήσεις- μαθαίνω τις αισθήσεις: «Με τα αυτιά μου σε ακούω»
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Στο σημερινό μάθημα συμμετείχαν περισσότερα παιδιά σε σχέση με τα προηγούμενα, με αποτέλεσμα να δυσκολευτώ λίγο παραπάνω στον τρόπο διεξαγωγής του. Η Α. με τη συμπεριφορά της προκάλεσε αναστάτωση στην τάξη και κάποιες από τις δραστηριότητες δεν μπόρεσαν να υλοποιηθούν. Την προσέγγισα ξεχωριστά από τα υπόλοιπα παιδιά και έτσι εντάχθηκε ξανά στον κύκλο. Κάναμε επανάληψη το τραγούδι «σταγόνα» και το συνόδευσα με το γιουκαλίλι. Ο ήχος εντυπωσίασε τα παιδιά και πειραματίστηκαν με αυτό. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες ολοκληρώθηκαν με επιτυχία και παρατήρησα ότι τραγούδησαν παιδάκια που στα προηγούμενα μαθήματα δεν το έκαναν.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Τραγούδι με κινήσεις: «Κεφάλι, ώμοι, γόνατα και πόδια», «Η πάπια η Πόπη», «Γούλι-γούλι», «Η μικρή αράχνη».
- Περπατάμε στο ρυθμό: «Waltz und March», «Περπατώ... ακουμπώ το διπλανό», «Λαγός-χελώνα»
- Εκμάθηση τραγουδιού: «Τικ-τακ» [Σταθερός ρυθμός, επανάληψη του μοτίβου τικ-τακ περπατώντας ελεύθερα στο χώρο, συνδυαστικό ακρόαμα: «The Syncopated Clock» του Leroy Anderson].
- Εναλλαγή μουσικών οργάνων: Ακρόαμα «Jump and shake» και «Skipping plucking»
- Επανάληψη τραγουδιού «Πάνω-κάτω»
- Ωρα για χορό: Ακρόαση «Kalinka - Russian Folk Music» (Accelerando - Ritardanto)
- Αερόστατο: «Άνοιξη» του Βιβάλντι
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Παρ' το τιμόνι».
- Τραγούδι με κινήσεις- μαθαίνω τις αισθήσεις: «Με τα αυτιά μου σε ακούω»
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Το σημερινό μάθημα πήγε πολύ καλά. Τα παιδιά συμμετείχαν με όρεξη και μιμούνταν όλες τις κινήσεις μου. Παρόλα αυτά κάποια που δεν συμμετείχαν, εντάχθηκαν στην ομάδα, ήταν συνεργάσιμα και σιγοτραγουδούσαν τους στίχους των τραγουδιών. Η δραστηριότητα «περπατώντας στο ρυθμό του ρολογιού» πήγε πολύ καλά και τα βοήθησε αρκετά στο να μάθουν τα λόγια. Οι γονείς συμμετείχαν ενεργά καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος και εκτός από τα δικά τους τα παιδιά βοηθούσαν και άλλα που οι γονείς τους δεν έρχονταν. Υπήρχε πολύ καλή επικοινωνία μεταξύ μας και ομαδικότητα.

Παρασκευή 27 Απριλίου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Ονομασία οργάνων και τραγούδι: «Το τύμπανο πάει μία βόλτα» (κάθε φορά το αντίστοιχο όργανο), περνώντας μπροστά από κάθε παιδί και χτυπώντας το
- Εκμάθηση τραγουδιού «Το ρομποτάκι» [Μαθαίνω το γράμμα «Ρ» και το «ΜΠ». Κοφτό τραγούδι, σα ρομπότ, κίνηση ρυθμική χεριών και ποδιών δεξιά-αριστερά που υποστηρίζει το βήμα του ρομπότ].

- Περπατάμε στο ρυθμό: «Λαγός-χελώνα» και χτυπώντας το τύμπανο (όταν αλλάξει ηχόχρωμα σέρνουμε τα πόδια ή χοροπηδάμε ή μένουμε ακίνητοι)
- Επανάληψη τραγουδιού: «Τικ-τακ»
- Αερόστατο: «The Syncopated Clock» του Leroy Anderson.
- Ακούω προσεχτικά που τελειώνει η μουσική φράση για να πούμε όλοι μαζί τον ήχο από το ζωάκι που κρύψαμε π.χ πρόβατο (μπεε). Τραγούδι: «Για-ρα-ρα»
- Τραγούδι «Για-παμ-παμ». Τα παιδιά τοποθετούν τα πόδια τους πάνω στα πόδια των γονιών τους ή τα παιδιά μεταξύ τους.
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Φρούτα – φρούτ» και «Ο κιθαρίστας».
- Παιχνίδι: Μουσικά αγαλματάκια: Ακρόαση τραγουδιού: «Γλάρος».
- Χαλάρωση: «Lullaby» του Brahms
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Όσο προχωράνε τα μαθήματα βλέπω ότι η επικοινωνία που έχω αποκτήσει με τα παιδιά έχει βελτιωθεί. Στα τραγούδια «ρομποτάκι» και «τικ-τακ» συμμετείχαν όλα ενεργά, τραγουδώντας και εκτελώντας σωστά τις μιμητικές κινήσεις. Το κάθε τραγούδι το επαναλαμβάναμε δύο με τρεις φορές. Ο Γ. ενώ συμμετείχε στην αρχή, σε κάποιες δραστηριότητες δεν ήταν τόσο ενεργός και δεν τραγουδούσε. Εντάχθηκε όμως ξανά στον κύκλο ακούγοντας την δραστηριότητα με το πρόβατο, την οποία και επαναλάβαμε τρεις φορές. Ο Γ. όπως και τα υπόλοιπα παιδιά είχαν εμπειρία που τελειώνει η μουσική φράση και τότε έπρεπε να πούνε όλοι μαζί «μπεε». Το ίδιο ίσχυε και στο τραγούδι «για-παμ-παμ» που τα παιδιά τοποθετούσαν τα πόδια τους το ένα πάνω στο άλλο ή στους γονείς τους. Το διασκέδασαν αρκετά και λόγω της επανάληψης κάποια από αυτά σιγοτραγουδούσαν.

Παρασκευή 4 Μαΐου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Ονομασία οργάνων και τραγούδι: «Το τύμπανο πάει μία βόλτα», συνδυαστικό ακρόαμα: «Entry Of The Gladiators» του Julius Fucik
- Επανάληψη τραγουδιού «Το ρομποτάκι» [Κοφτό τραγούδισμα, σα ρομπότ, κίνηση ρυθμική χεριών και ποδιών δεξιά-αριστερά που υποστηρίζει το βήμα του ρομπότ].
- Body percussion: «Κάτω στο γιαλό»
- Εναλλαγή μουσικών οργάνων: Ακρόαμα «Jump and shake» και «Skipping plucking»
- Χορός: «Waltz No. 2» του Dmitri Shostakovich και «Πώς μ' αρέσει να χορεύω»
- Μαθαίνοντας το ρυθμό: Άπλωμα το μπλε πανιού σαν να είναι θάλασσα. Τα παιδιά γίνονται πειρατές και τραβάμε κουπί. Ακρόαμα: «Dance of the Knights» του Prokofiev
- Τραγούδι με κινήσεις: «Το ναυτάκι του Αιγαίου».
- Ακούω προσεχτικά που τελειώνει η μουσική φράση για να πούμε όλοι μαζί τον ήχο από το ζωάκι που κρύψαμε π.χ πρόβατο (μπεε). Τραγούδι: «Για-ρα-ρα».
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Φρούτα – φρούτ» και «Jazz pizzicato» του Leroy Anderson.

- Χαλάρωση: «Clair de lune» του Debussy
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Το μάθημα τράβηξε το ενδιαφέρον των μαθητών αλλά και των γονέων. Η μία δραστηριότητα διαδεχόταν την άλλη και τους ενθουσίαζε όλους κυρίως τα παιδιά. Συμμετείχαν με όρεξη ακολουθώντας τις οδηγίες μου. Γονείς και κάποια από τα παιδιά τραγουδούσαν και έδειχναν να το διασκεδάζουν.

Παρασκευή 11 Μαΐου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Εκμάθηση τραγουδιού «Καλοκαίρι μου μυρίζει» [Μαθαίνοντας τα γράμματα «TZ» και «TP». Κρατάμε ρυθμό στα γόνατα και στα μοτίβα τζι-τζι-τζι και τρι-τρι-τρι κινήσεις με τα χέρια, Συνδυαστικό τραγούδι: «Ο τζίτζικας» του Ζουγανέλη]
- Άπλωμα το μπλε πανιού σαν να είναι θάλασσα. Τα παιδιά γίνονται πειρατές και τραβάμε κουπί. Ακρόαμα: «Dance of the Knights» του Prokofiev
- Ακούω προσεχτικά που τελειώνει η μουσική φράση για να πούμε όλοι μαζί τον ήχο από το ζωάκι που κρύψαμε π.χ πρόβατο (μπεε). Τραγούδι: «Για-ρα-ρα».
- Εκμάθηση τραγουδιού «Η βουτιά» [Εκμάθηση του γράμματος «B». Τα παιδιά όρθια κρατούν το μπλε πανί τοποθετώντας πάνω μπαλόνια και το κουνάνε στο ρυθμό του τραγουδιού. Συνδυαστικό τραγούδι: «Θάλασσα» του Σταμάτη Σπανουδάκη].
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Baby elephant walk» του Henry Mancini και «Jazz pizzicato» του Leroy Anderson.
- Εκμάθηση τραγουδιού «Forte-Piano» με χρήση οργάνων. Όταν δείχνω το forte – τα όργανα ψηλά, όταν δείχνω το piano – τα όργανα χαμηλά.
- Τραγούδι «Για-παμ-παμ». Τα παιδιά τοποθετούν τα πόδια τους πάνω στα πόδια των γονιών τους ή τα παιδιά μεταξύ τους.
- Χαλάρωση: «Clair de lune» του Debussy
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Το μάθημα πήγε αρκετά καλά. Μάθαμε το τραγούδι «καλοκαίρι μου μυρίζει» κάνοντας πριν από αυτό τα τζίτζικια και τα τριζόνια. Η κίνηση των δαχτύλων στο ρυθμό της μελωδίας βοήθησε τα παιδιά στο να λένε τζι-τζι-τζι και τρι-τρι-τρι. Επίσης μάθαμε τη «βουτιά» χρησιμοποιώντας το μπλε πανί, κινώντας το στο ρυθμό του μέτρου. Αυτό που μου έκανε εντύπωση ήταν ο Π. που τοποθέτησε πάνω στο πανί το παιχνίδι του και δεν έπρεπε να πέσει κάτω. Προς τα τελευταία μαθήματα άρχισε να τραγουδάει.

Παρασκευή 18 Μαΐου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Επανάληψη τραγουδιού «Καλοκαίρι μου μυρίζει» [Κρατάμε ρυθμό στα γόνατα και στα μοτίβα τζι-τζι-τζι και τρι-τρι-τρι κινήσεις με τα χέρια].
- Εκμάθηση τραγουδιού «Το καβούρι» [Σολφέζ στον αέρα. Κίνηση στο χώρο ελεύθερα σαν τα καβουράκια δεξιά-αριστερά, πίσω-μπρος. Συνδυαστικό τραγούδι "παντρεύουνε τον κάβουρα" με συνοδεία γιουκαλίσλι].
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Τραγούδι των πειρατών» και «Μες στο βυθό».
- Υπενθύμιση και τραγούδι «Forte – Piano».

- Επανάληψη τραγουδιού «Η βουτιά» [Τα παιδιά όρθια κρατούν το μπλε πανί τοποθετώντας πάνω μπαλόνια και το κουνάνε στο ρυθμό του τραγουδιού. Ακρόαμα: «Θάλασσα» του Σταμάτη Σπανουδάκη. Χωρισμός του πανιού σε δύο μέρη (βαθιά και ρηχά) και κάνουμε «βουτιές» (πηδώντας από τη μία μεριά στην άλλη)].
- Τραγούδι «Για-παμ-παμ». Τα παιδιά τοποθετούν τα πόδια τους πάνω στα πόδια των γονιών τους ή τα παιδιά μεταξύ τους.
- Μαντήλια: «Aquarium» από το Καρναβάλι των ζώων και «Music for the royal fireworks: la jouissance» του Händel.
- Αερόστατο: «Amélie - J'Y Suis Jamais Allé» του Yann Tiersen
- Χαλάρωση: «Clair de lune» του Debussy
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Σήμερα παρατήρησα πως όλα σχεδόν τα παιδιά τραγουδούσαν τους στίχους των τραγουδιών. Τα παιδιά έχουν βελτιωθεί σε όλους του τομείς και μουσικά και κοινωνικά. Ιδιαίτερη έκπληξη ήταν η Σ. η οποία ναι με συμμετείχε σε όλες τις δραστηριότητες αλλά δεν είχε τραγουδήσει ακόμα. Στο τέλος του μαθήματος ενημέρωσα την κυρία που την έφερνε για την πρόοδο της και τότε έμαθα ότι το παιδί είναι δίγλωσσο. Συνειδητοποίησα ότι η Σ. ήθελε το χρόνο της για να προετοιμαστεί.

Παρασκευή 25 Μαΐου 2018

- Καθιστοί σε κύκλο: Καλωσόρισμα
- Εκτέλεση τραγουδιών που ζητούσαν τα παιδιά
- Ωρα για χορό: Ακρόαση «Kalinka - Russian Folk Music» (Accelerando - Ritardanto)
- Παιχνίδι: Μουσικά αγαλματάκια: Μόλις σταματά η μουσική, στεκόμαστε ακίνητοι και αμίλητοι! (Ακρόαση τραγουδιών: «Για-τα-πα-τα» και παρ' το τιμόνι)
- Μοίρασμα οργάνων: Ακρόαση «Εγώ είμαι εγώ» και «Ταραντέλα». Υπενθύμιση και τραγούδι «Forte – Piano».
- Ακούω προσεχτικά που τελειώνει η μουσική φράση για να πούμε όλοι μαζί τον ήχο από το ζώακι που κρύψαμε π.χ πρόβατο (μπεε). Τραγούδι: «Για-ρα-ρα».
- Τραγούδι «Για-παμ-παμ». Τα παιδιά τοποθετούν τα πόδια τους πάνω στα πόδια των γονιών τους ή τα παιδιά μεταξύ τους.
- Αερόστατο και χαλάρωση: «Χρυσολιφούρφουρο».
- Αποχαιρετισμός.

Αξιολόγηση: Το τελευταίο μάθημα ήταν αρκετά διασκεδαστικό για όλους μας. Υπήρχε πολύ θετική ατμόσφαιρα και τα παιδιά ήταν ενεργά και ενθουσιασμένα. Επαναλάβαμε σχεδόν όλα τα τραγούδια που μάθαμε μέσα σ' αυτούς τους τέσσερις μήνες, μιας και ήταν το τελευταίο μάθημα. Υπήρχε χορός, παιχνίδι και πολύ καλή διάθεση από όλους. Τα παιδιά κατέληξαν να τραγουδάνε όλα κάνοντας ταυτόχρονα τις μιμητικές κινήσεις.

Δ. Γενική αξιολόγηση μαθημάτων

Πιστεύω ότι οι στόχοι μου στα μαθήματα λειτούργησαν όπως ακριβώς περίμενα, το κάθε τμήμα βέβαια με τη δική του πορεία. Ως προς την βελτίωση του προφορικού λόγου παρατήρησα μέσα από τα μαθήματα ότι οι φωνητικές ασκήσεις, ο σχηματισμός

λέξεων, η συνοδεία με κάποιο μουσικό όργανο, οι εικόνες και οι μιμητικές κινήσεις βοήθησαν αρκετά τα παιδιά. Το κάθε ένα από αυτά φυσικά ήθελε το δικό του χρόνο για να μιλήσει. Φρόντιζα όμως κι εγώ με τη σειρά μου να επικοινωνώ μαζί τους μέσα από συζητήσεις ή ακόμα και μέσα από περιγραφές κάποιων δραστηριοτήτων. Μιλούσα καθαρά και ολοκληρωμένα, χρησιμοποιώντας πολλές λέξεις για να εμπλουτιστεί και το λεξιλόγιό τους. Στο πρώτο τμήμα, ηλικίας 4-6 ετών, τα παιδιά ανταποκρίθηκαν σε όλες τις δραστηριότητες με ευκολία. Αντίστοιχα, και στα τραγούδια της Μαρίζας Κωχ, όπου μέσω των φωνητικών ασκήσεων, των κινήσεων, των σχηματισμό λέξεων κ.ά ο προφορικός του λόγος βελτιώθηκε. Βέβαια, υπήρχαν παιδιά που σταμάτησαν να έρχονται στα μαθήματα παρόλο που έδειξαν μεγάλη συμμετοχή και κατέβαλλαν προσπάθεια για αυτές τις ασκήσεις. Στο μικρό τμήμα, ηλικίας 3-5 ετών, η βελτίωση του προφορικού λόγου σε όλα τα παιδιά φάνηκε κυρίως στα τελευταία μαθήματα. Σ' αυτές τις ηλικίες βοήθησε πολύ η μιμητική κίνηση που υπήρχε σε κάθε τραγούδι. Επίσης, παρατήρησα ότι τα τραγούδια της Μαρίζας Κωχ, με την κατάλληλη προετοιμασία και τον απαιτούμενο χρόνο είναι πολύ χρήσιμα σε παιδιά τα οποία είναι δίγλωσσα.

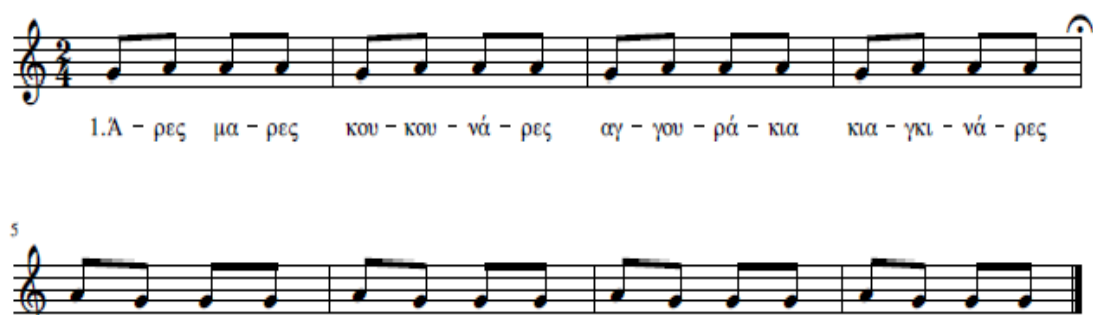
Όσον αφορά εμένα, πιστεύω ότι ήταν μια πολύ καλή εμπειρία και μέσα από όλη αυτή τη δουλειά είδα τις δυνατότητες μου αλλά και τα αρνητικά και τα θετικά που θα με βοηθήσουν στη μετέπειτα πορεία μου ως μουσικοπαιδαγωγό.

Παράρτημα

Άρες μάρες κουκουνάρες

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

$\text{♩} = 108$

1. Ά - ρες μα - ρες κου - κου - νά - ρες αγ - γου - ρά - κια κια - γκι - νά - ρες

5

τρι - α - ντα - φυλ - λές και κά - κτοι μέ - σα κιέ - ξωα - πό το φρά - χτη.

1. Άρες, μάρες, κουκουνάρες,
αγγουράκια κι αγκινάρες,
τριανταφυλλiές και κάκτοι,
μέσα κι έξω από το φράχτη.

2. Τα αρπάζει ο αγέρας
με το πρώτο φως της μέρας
και τα κάνει ένα κουβάρι,
τα πηγαίνει στο παζάρι.

3. Άρες, μάρες, κουκουνάρες,
μια χαρά και δυο τρομάρες,
τα μπιζέλια, τα καρότα
τσακωθήκαν με τα χόρτα.

Το τρένο

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

Intro - Parlato

Προσοχή! Προσοχή! Τελευταία ανακοίνωση!
Η αμαξοστοιχία 227 αναχωρεί για Θεσσαλονίκη!

Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!

3 J = 108 Canzo

1. Ε-ξε - κί - νη - σε το τρέ - νο μπή - κα - μέ - σα και πη - γαί - νο τσουφ τσουφ τσουφ τσουφ.

9

Μά - να μου και πως μ' α - ρέ - σει μπή - κα και στην πρώ - τη θέ - ση τσουφ τσουφ τσουφ τσουφ.

Προσοχή! Προσοχή! Τελευταία ανακοίνωση!
Η αμαξοστοιχία 227 αναχωρεί για Θεσσαλονίκη!

Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!

1. Εξεκίνησε το τρένο,
μπήκα μέσα και πηγαίνω.
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!
Μάνα μου και πως μ' αρέσει,
μπήκα και στην πρώτη θέση!
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!

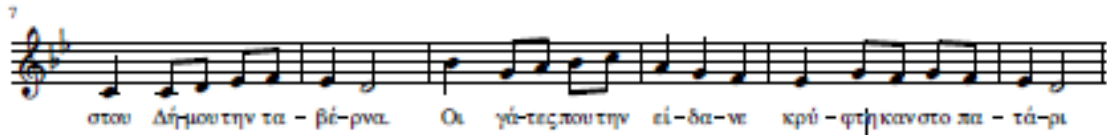
2. Οι επιβάτες χαιρετάνε,
τα μαντήλια τους κουνάνε.
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!
Μέσα σ' ένα τούνελ μπαίνει
κι απ' την άλλη πάντα βγαίνει!
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!

3. Σε βουνά και κάμπους τρέχει,
τις ανηφοριές αντέχει.
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!
Οδηγέ μου, πάτα φρένο
στο σταθμό θ' αλλάξω τρένο,
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!
Τσουφ, τσουφ, τσουφ, τσουφ!

Η ποντικήνα

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

$\text{♩} = 120$

1. Είπαμε χίλια ψέματα
ας πούμε κι άλλο ένα.
Μια ποντικήνα τρέπωσε
στου Δήμου την ταβέρνα.

Οι γάτες που την είδανε
κρύφτηκαν στο πατάρι,
άφησαν χάμω ένα κεφτέ
κι ένα μεγάλο ψάρι.

2. Η ποντικήνα γλίστρησε
κι έπεσε στο κελάρι
σε μια γραβιέρα στρόγγυλη,
μεγάλη σα φεγγάρι.

Και μια και δυο και τρεις φορές,
κι επτά κι οχτώ και δέκα,
απ' τη γραβιέρα έβγαινε
και έμπαινε στη φέτα.

3. Βασίλειο των ποντικών
έγινε το κελάρι,
αφού οι γάτες προτιμούν
κεφτέ και φρέσκο ψάρι.

Η οκτάβα

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Καχ

$\text{♩} = 108$

1. Πιά - σε το σκοι - νί και τρά - βα για να φτιά - ξου - με μια - κτά - βα

5
μα ο - κτά - βα μου - σι - κή με φω - νή με - λω - δι - κή.

1. Πιάσε το σκοινί και τράβα
για να φτιάξουμε μια οκτάβα,
μια οκτάβα μουσική
με φωνή μελωδική. (δισ)

2. Φέρε και τα μανταλάκια
που 'ναι χάμω στα πλακάκια,
να τα βάλω εγώ σε θέση
που πολύ θα τους αρέσει. (δισ)

3. Βάζω το ένα στο σχοινάκι
σε μια πιθαμή άλλο ένα,
άντε πάλι κι άλλο ένα,
τρία όμοια ζυγισμένα. (δισ)

4. Στο μισό της πιθαμής μου
βάζω κι άλλο μανταλάκι,
τώρα τέσσερα μετρώ
κι άλλα τέσσερα κρατάω. (δισ)

5. Άντε πάλι πιθαμή μου
απλωτή και τεντωμένη
κι άλλη μία κι άλλη μία
και μετρώ επτά σημεία. (δισ)

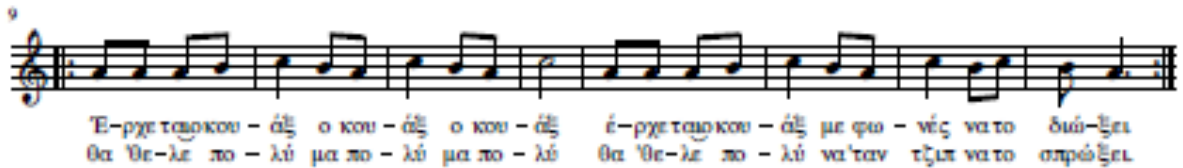
6. Στο μισό της πιθαμής μου
βάζω τ' όγδοο μανταλάκι
και τα οχτώ που μου 'χει φέρει
είναι τώρα στο σκοινάκι! (δισ)

Πιάσε το σκοινί και τράβα!
Έχω φτιάξει μια οκτάβα!

Το ελεφαντάκι και ο κουάξ

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

$\text{♩} = 110$

1. Ένα ελαφρύ, ελαφρύ, ελαφρύ,
ένα ελαφρύ, ελαφρύ ελεφαντάκι
μπήκε να λουστεί, να λουστεί, λουστεί,
μπήκε να λουστεί στο μικρό ποταμάκι.

Έρχεται ο κουάξ, ο κουάξ, ο κουάξ,
έρχεται ο κουάξ με φωνές να το διώξει,
θα 'θελε πολύ, μα πολύ, μα πολύ,
θα 'θελε πολύ να 'ταν τζιπ να το σπρώξει.

2. Ένα πιο βαρύ, πιο βαρύ, πιο βαρύ,
ένα πιο βαρύ, πιο βαρύ ελεφαντάκι,
μπήκε να λουστεί, να λουστεί, να λουστεί,
μπήκε να λουστεί στο μικρό ποταμάκι.

Έρχεται ο κουάξ, ο κουάξ, ο κουάξ,
έρχεται ο κουάξ με φωνές να το διώξει,
θα 'θελε πολύ, μα πολύ, μα πολύ,
θα 'θελε πολύ να 'ταν τζιπ να το σπρώξει.

3. Δέκα ελαφρά, ελαφρά, ελαφρά,
δέκα ελαφρά, ελαφρά ελεφαντάκια,
μπήκαν να λουστούν, να λουστούν, να λουστούν,
μπήκαν να λουστούν μ' ελαφρά πηδηματάκια.

Όλοι οι κουάξ, οι κουάξ, οι κουάξ,
όλοι οι κουάξ, οι μικροί κι οι μεγάλοι,
φύγαν μακριά, μακριά, μακριά.
φύγαν μακριά με σκυψτό το κεφάλι.

Όταν η γάτα κάνει χ...

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

$\text{♩} = 100$

1. Όταν η γάτα κάνει χ... χ... χ... και νείς δεν πάει κο - ντά της κα-

7 νείς δεν πάει κο - ντά της κά - νει κα - μπού - ρα στρογγυλή - λή χ... χ... φου -

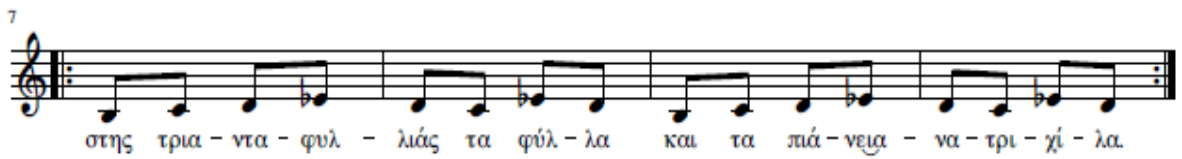
13 ντώ - νει την ου - ρά της φου - ντώ - νει την ου - ρά της.

1. Όταν η γάτα κάνει « χ... χ... χ... »
 κανείς δεν πάει κοντά της,
 κάνει καμπούρα στρογγυλή « χ... χ... »
 φουντώνει την ουρά της.
2. Όταν η γάτα κάνει « χ... χ... χ... »
 αλίσμονο στο σκύλο,
 του λέει: « χάσου από 'δω, χ... χ... »
 γιατί θα πέσει ξύλο ».
3. Όταν η γάτα κάνει « χ... χ... χ... »
 τα νύχια ετοιμάζει,
 κι ούτε για αστείο ένα σκυλί « χ... χ... »
 μαζί της δεν τα βάζει.
4. Όταν η γάτα κάνει « χ... χ... χ... »
 σηκώνει τα μουστάκια,
 τα δόντια της τα ματερά « χ... χ... »
 γυαλίζουν σαν καρφάκια.
5. Όταν η γάτα κάνει « χ... χ... χ... »
 κανείς δε πλησιάζει,
 μόνο όποιος έχει μηχανή, « τρακ - τρακ »
 φωτογραφίες βγάζει.

Η σταγόνα

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

$\text{♩} = 112$

1. Μια σταγόνα κι άλλη μια
πέσαν' απ' τη λεμονιά
στης τριανταφυλλιάς τα φύλλα
και τα πιάνει ανατριχίλα. (δισ)

2. Μια σταγόνα δυο και τρεις
κι άλλες χίλιες δεκατρείς
εκυλήσαν στο ποτάμι
και κανένας δεν τις φτάνει. (δισ)

3. Το ποτάμι τρέχει, τρέχει
κι η σταγόνα δεν αντέχει,
κύλησε και κολυμπάει
κι όπου πάνε οι άλλες πάει. (δισ)

Πάνω - κάτω

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

$\text{♩} = 72$

1. Πάνω - κάτω, πάνω - κάτω,
τόπι είναι και πηδά.
Πάνω - κάτω, πάνω - κάτω,
τόπι είναι και χτυπά.

2. Πάνω - κάτω, πάνω - κάτω,
το ρυθμό καλά κρατώ,
Πάνω - κάτω, πάνω - κάτω,
το τραγούδι μου να πω.

3. Πάνω - κάτω, πάνω - κάτω,
και ψηλά και χαμηλά.
Πάνω - κάτω, πάνω - κάτω,
η φωνή μου τραγουδά.

Τικ τακ

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

♩ = 108

1. Τικ τακ τικ τακ με - τρώ το ρυθ - μό τικ τακ τικ τακ ρυθ - μό σταθε - ρό.

1. Τικ τακ, τικ τακ, μετρώ το ρυθμό,
τικ τακ, τικ τακ, ρυθμό σταθερό.

2. Τικ τακ, τικ τακ, στο λόγο να μπει,
τικ τακ, τικ τακ και στη μουσική.

3. Τικ τακ, τικ τακ, ψηλά, χαμηλά,
τικ τακ, τικ τακ, ο ήχος πετά.

4. Τικ τακ, τικ τακ, στο λόγο να μπει,
τικ τακ, τικ τακ και στη μουσική.

Το ρομποτάκι

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

$\text{♩} = 80$

1. Έ-να ρο-μπο - τά-κι τό-σο μου ζη-τά-ει να το σώ-σω μου ζη-τά-ει
2. Το λυ-πά-μαι και του δί-νω απ' το γά-λα που-ε-γώ πί-νω και μου λέ-ει

6
μπά-τα - ρί - α κι-ως που να με - τρή-σω τρή - α πά-ρτο κά-τω.
κά-νεις πλά-κα ε-γώ εί-μαι ρο - μποτ βρε χα-χα made in Chi-na.

11
3. Έ-χω τσιπ μες την κοι-λιά μου και-σθη τή-ρες ως τ'α-φτιά μου ά-νοι-ξε τον

16
κου-μπα-ρά σου τρέ-χα στον πε - ρι-πτε-ρά σου που-έ-χει μπα-τα - ρί - ες βιά-σου!

1. Ένα ρομποτάκι τόσο
μου ζητάει να το σώσω,
μου ζητάει μπαταρία,
κι ως που να μετρήσω τρία,
παρ' το κάτω.

2. Το λυπάμαι και του δίνω
απ' το γάλα που εγώ πίνω
και μου λέει κάνεις πλάκα;
Εγώ είμαι ρομπότ, βρε χάχα,
made in China.

3. Έχω τσιπ μες στην κοιλιά μου
και αισθητήρες ως τα αφτιά μου.
Ανοιξε τον κουμπαρά σου,
τρέχα στον περπιτερά σου
που έχει μπαταρίες, βιάσου!

Καλοκαίρι μου μυρίζει

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

$\text{♩} = 104$

1. Κα - λο - καί - ρι μου μυ - ρί - ζει η ντο - μά - τα με το ρύ - ζι
τα τζι - τζι - κια θα 'ρθουν πά - λι να μου πά - ρουν το κε - φά - λι.

3
Τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι!

1. Καλοκαίρι μου μυρίζει
η ντομάτα με το ρύζι,
τα τζιτζίκια θα 'ρθουν πάλι
να μου πάρουν το κεφάλι!

Τζι τζι τζι, τζι τζι τζι,
τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι!

2. Τζι το ένα, τζι το άλλο,
τζι τζι τζι το πιο μεγάλο,
τζι το τέταρτο τζιτζίκι
και χμιάει στο τζιτζίκι!

Τζι τζι τζι, τζι τζι τζι,
τζι τζι τζι τζι τζι τζι τζι!

3. Καλοκαίρι μου μυρίζει
η ντομάτα με το ρύζι,
τα τριζόνια θα 'ρθουν πάλι
να μου πάρουν το κεφάλι!

Τρι τρι τρι, τρι τρι τρι,
τρι τρι τρι τρι τρι τρι τρι!

4. Τρι το ένα, τρι το άλλο,
τρι τρι τρι το πιο μεγάλο,
τρι το τέταρτο τριζόνι
και χμιάει στο πεπόνι!

Τρι τρι τρι, τρι τρι τρι,
τρι τρι τρι τρι τρι τρι τρι!

Οι βουτιές

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

♩ = 105

1.Μιαβου-τιά στα ρη-γά μια βου-τιά στα βα-θιά σαν το δελ - φι - νά - κι

7

τρέ-χει στον ου-ρα-νό τρέ-χει στον ου-ρα-νό ά - σπρο συν - νε - φά - κι.

The musical score is written on two staves. The first staff contains the first line of the song, and the second staff contains the second line. The lyrics are written below the notes. The tempo is marked as 105 beats per minute. The key signature has one flat (B-flat).

1. Μια βουτιά στα ρηγά, μια βουτιά στα βαθιά
σαν το δελφινάκι,
τρέχει στον ουρανό, τρέχει στον ουρανό
άσπρο συννεφάκι.

2. Μια βουτιά στα ρηγά, μια βουτιά στα βαθιά
πάνω από το κύμα,
τις βουτιές μου μετρώ, τις βουτιές μου μετρώ
και σου κάνω σήμα.

3. Μια βουτιά στα ρηγά, μια βουτιά στα βαθιά
πίσω μπρος πηγαίνω,
μ' απλωτές στον αφρό, μ' απλωτές στον αφρό
κάνω φτου και βγαίνω!

Το καβούρι

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ

♩ = 118

1. Αχ! Ένα καβούρι στο γιαλό.

Αχ! Πλακουτσωτό και στρογγυλό.

2. «Ε!», του λέω, «πάμε αριστερά».

«Α!», μου λέει, «πάω δεξιά».

3. «Ε!», του λέω, «πάμε πίσω – μπρος».

«Α!», μου λέει, «πάω για γαμπρός».

4. «Κι άδειασε μου τώρα τη γωνιά,

για να μη σου χώσω δαγκωνιά!»